

جایگاه کشورهای کوچک * * و سرزمینهای وابسته
در سیستم بین الملل: دهه ۱۹۹۰

مقدمه

در طی ۴۸ سالی که از جنگ جهانی دوم می گذرد، تغییرات چشمگیری در نظام بین المللی رخ داده است. امریکا و شوروی از هم پیمانان زمان جنگ به رقبای زمان صلح تبدیل شدند و به منظور پیروزی در جنگ سرد به رقابت برای قدرت و نفوذ در جهان پرداختند. به واسطه فروپاشی شوروی، اکنون شاهد به پایان رسیدن این رقابت در روابط شرق و غرب هستیم. به هر حال، یکی از مهمترین و قابل توجه ترین تغییرات عمده در نظام بین المللی، تغییر در تعداد بازیگران سیاسی بین المللی (هم کشورهای تازه به استقلال رسیده و هم واحدهای سیاسی وابسته) می باشد. در بین اعضای سیستم بین المللی سرزمینهای نسبتاً زیادی وجود دارند که از لحاظ جمعیت، ثروت و قدرت کوچک محسوب می گردند.^۱ هدف اصلی این مقاله بررسی موضع سیاسی این

* استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.

* * در این پژوهش واژه های نره ای، نره بینی، کوچک و خرد به طور مترادف و تبادل پذیر به کار برده می شوند.

۱- با وجود کوچک بودن، کشورهای نره ای در نهادهای بین المللی فعال ←

به اصطلاح واحدهای سیاسی ذره بینی است، و بویژه مسئله امنیت این کشورهای خرد و دورنمای سیاسی اقتصادی آنان مورد مطالعه قرار می گیرد.

تعریف واحدهای سیاسی ذره ای

برخی از واحدهای سیاسی ذره ای Micro-Polity به مرحله کشور شدن رسیده اند، در حالیکه گروهی دیگر از آنان هنوز در حالت سیاسی وابسته باقی مانده اند.^۲ در اینجا هفت معیار قابل اندازه گیری برای تعیین کشور/ واحد سیاسی ذره ای در نظر گرفته می شوند که عبارتند از:

۱ - جمعیت بومی کم: کشورهای مورد نظر در این مقاله عموماً کمتر از یک میلیون نفر جمعیت دارند، و حتی برخی از آنها فاقد سکنه بومی و دائمی هستند. متعلقات رآس Ross Dependency در سراسر زمستان دارای تنها دوازده زیستور است و قلمرو قطب جنوب انگلستان British Antarctic Territory سکنه بومی دائمی نداشته و فقط ۳۰۰ دانشمند و متخصص در چند ایستگاه تحقیقاتی در آن منطقه مشغول فعالیتند. به استثنای کویت،

بوده و که گاه نقش تصمیم گیران اصلی را نیز در این نهادها بازی می کنند. به طور مثال، کیپ وردی (تا ۳۱ سامبر ۱۹۹۳) و جیبوتی (تا ۳۱ سامبر ۱۹۹۴) عضو غیر دائم شورای امنیت سازمان ملل باقی مانده و مسئولیت حفظ صلح و امنیت جهانی را به عهده خواهند داشت. کویت، سورینام و سوازیلند (تا ۳۱ سامبر ۱۹۹۴) عضو شورای اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل هستند که تحت نظارت مجمع عمومی مسئول اجرای وظایف محوله به سازمان ملل در رابطه با مسائل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و بهداشتی جهانی می باشد.

۲- بنا به مطالعه هاردن، معیار سنتی کشور بودن در حقوق بین الملل نیاز به یک جمعیت دائم، قلمروی مشخص، یک دولت، و توانایی برای برقراری روابط با سایرکشورها (یا برای استقلال) می باشد. مشکلاتی که بخصوص کشورهای خرد با آنها روبه رو هستند، به جمعیت و خود مختاری مربوط می گردد. هیچ حد نصابی در مورد جمعیت لازم برای یک کشور وجود ندارد. «مثالهای ناآورد» (جمعیت ۸۱۰۰ نفری، مستقل، در حال ترقی روز افزون اما بدون عضویت در سازمان ملل) و تووالو (جمعیت ۹۱۳۷ نفری، مستقل، با درآمد متوسط و بدون عضویت در سازمان ملل) نشان دهنده ←

امارات متحده عربی، لسوتو و موریتئوس، تمام واحدهای سیاسی مورد مطالعه من دارای جمعیت زیر یک میلیون هستند.^۲

۲- **مساحت جغرافیایی کم:** از بین کشورهای مستقل ذکر شده در جدول ۴ تنها پنج کشور گویان، سورینام، ایسلند، امارات متحده عربی و بوتان دارای مساحتی بیش از ۴۰ هزار کیلومتر مربع می باشند. چهل و دو کشور دیگر دارای مساحت‌های جغرافیایی بسیار کمتری هستند. کمترین وسعت به کشور-شهر واتیکان (۰/۴ کیلومتر مربع) و بیشترین وسعت به گویان (۲۱۴۹۶۹ کیلومتر مربع) نسبت داده می شود.

۳- **شرایط جغرافیایی نامناسب:** بسیاری از این کشورها، به دلیل موقعیت جغرافیایی، ترکیب مناطق ساحلی و شرایط ناسازگار جغرافیایی دیگر، با وضع نامساعدی روبه رو هستند. کشورهای محصور به خشکی، آنهایی که از گذرگاههای تجاری عمده و یا مراکز جمعیت بدور هستند، فاقد بنادر عاری از یخ در زمستان و یا فاقد بندرگاه طبیعی در مناطق ساحلی خود بوده و در رده کشورهای نا مساعد به لحاظ جغرافیایی Geographically Disadvantaged States قرار داده می شوند. حدود ۹۵ درصد یا بیشتر، از مساحت جزایر بوه، پیتر اول و سرن مین ملکه ماد از یخ پوشیده شده است. تریستان داکوندا کوه آتشفشانی را در بر می گیرد که خاموش تلقی می شد، ولی در اکتبر ۱۹۶۱ به طور غیر مترقبه ای فعال گردید. تمام سکنه

این واقعیت است که کشور بودن با تعداد کم اهالی نیز پذیرفته شده است. ر ک به:

Harden, S. ed. SMALL IS DANGEROUS: MICROSTATES IN A MACRO WORLD (London: Frances Pinter, 1985), p. 51.

۳- **پل استریتن** نیز کل جمعیت را به عنوان معیاری برای تعیین کشورهای کوچک معرفی می کند، ولی معتقد است که امروزه کشورهای کوچک دارای جمعیتی کمتر از ۱۰ میلیون هستند، و کشورهای بسیار کوچک جمعیتی زیر ۵ میلیون نفر دارند. دومن نیز تعداد شهروندان را شاخصی برای اندازه (کوچک یا بزرگ بودن) کشورها معرفی می کند. در این مطالعه، با در نظر گرفتن حد نصاب خیلی پائین تر (یک میلیون نفر) ۴۷ کشور کوچک و ۵۸ قلمرو وابسته و به استقلال نرسیده در جداول ۲ و ۴ مشخص شده اند. رش به: ←

جزیره خارج شده و به طور موقت در انگلستان سکنی گزیدند و دو سال بعد به جزیره خود برگردانیده شدند. گامبیا، دارای ساحل کوتاهی در کناره اقیانوس آرام است، ولی به غیر از این راه آبی به طور کامل در درون سنگال واقع شده است. لسوتو، سان مارینو و شهر-کشور واتیکان نیز کاملاً محصور در خشکی می باشند. بسیاری از سرزمینهای ذره ای مجمع الجزایری متشکل از صدها جزیره کوچک هستند که غالباً تعداد بسیار کمی از آنان سکنه دائمی دارند.

۴- فقدان توانایی برای دفاع از خود در برابر تهدیدات خارجی: این واحدهای سیاسی خرد فاقد توانایی لازم (به دلیل کمبود منابع انسانی و مالی) برای تشکیل نیروهای نظامی / دفاعی بوده، غالباً در مورد مسائل مربوط به روابط خارجی و دفاعی خود، با قدرتهای بزرگ مشورت می کنند. فرمانده نیروهای مستقر در جزایر جورجیای جنوبی و ساندویچ جنوبی موظف است که با فرمانده انگلیسی نیروهای دریایی مستقر در آتلانتیک جنوبی در زمینه مسائل امنیتی، دفاعی و حتی امنیت داخلی (بجز پلیس) هماهنگی کند. وزارت کشور امریکا اداره ساموای آمریکا و مسئولیت دفاع از آن را به عهده دارد.

۵- منابع محدود یا وابستگی بیش از حد: بسیاری از قلمروهای ذره ای از وابستگی به یک منبع معدنی عمده رنج می برند و یا اینکه دارای اقتصادی بسیار وابسته به صادرات مواد خام معدنی هستند. سنت پیر و میک لون نمونه بارزی از واحدهای سیاسی وابسته و بسیار فقیر در منابع Resource poor می باشد که در واقع تنها باقیمانده متصرفات بسیار گسترده فرانسه (در گذشته) در منطقه آمریکای شمالی است. این مجمع الجزایر از هشت جزیره کوچک واقع در سواحل جنوبی نیوفانلند کانادا تشکیل می شود که پوشیده از

Streeten, P. "The Special Problems of Small Countries. "WORLD DEVELOPMENT 21, 2 (1993) pp. 197-202.

Dommen, E. "Some Distinguishing Characteristics of Island States. "WORLD DEVELOPMENT. 8, 12 (1980) pp. 931-944.

صخره های لم یزرع و نامناسب برای هر نوع کشاورزی هستند.^۴

۶- سطح پایین توسعه اقتصادی: این قلمرو های ذره ای عموماً صنعتی نشده ، یا در مراحل اولیه توسعه صنعتی خود قرار دارند و اغلب دارای سطح در آمد متوسط هستند. از ۴۷ کشور کوچک نشان داده شده در جدول ۴، ۲۰ کشور با درآمد متوسط، ۱۳ کشور با درآمد بالا، و ۱۱ کشور با درآمد کم هستند. اطلاعات در مورد سطح درآمد سه کشور موجود نیست.^۵ برخی از سرزمینهای وابسته به لحاظ اقتصادی کاملاً به کمکهای خارجی قدرتهای بزرگ کاملاً متکی می باشند. سنت هلن که یکی از مستعمرات انگلستان باقی مانده است، وابستگی شدیدی به کمکهای خارجی اربابان استعماری خود و جامعه اروپا دارد. در مورد کمکهای خارجی، شوماخر معتقد است که بر خلاف ادعاهای بسیاری از کارشناسان امور توسعه، توسعه نیافتگی کشورهای وابسته به دلیل عدم کفایت تخصیص کمکها، و یا نارساییها و نقاط ضعف ذاتی در این جوامع و مردم نیست. در ضمن، راه حل سختیها و دشواریها نمی تواند در شهرهای کشورهای فقیر جستجو شود. تا زمانی که زندگی مردم در مناطق دور افتاده قابل تحمل نشود، مشکل فقر جهانی لاینحل باقی خواهد ماند.^۶ از مهمترین سؤالاتی که در رابطه با توسعه کشورهای خرد مطرح می شود، این-

۴- برای توضیحات بیشتر در مورد سیاست استعماری فرانسه در قبال گروهی از سرزمینهای تحت کنترلش، ر ک به:

Houbert, J. "France in the Indian Ocean: Decolonizing Without Disengaging". ROUNDTABLE. 298 (1986) pp. 145-166.

۵- معیار بانک جهانی برای طبقه بندی کشورها براساس سطح درآمد آنها است. سطح توسعه ملی بر پایه درآمدهای گزارش شده در منبع زیر محاسبه شده است:

United Nations Development Program. HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1991. Oxford & New York: Oxford University Press, 1991, pp.122-123, and p. 177.

۶- ر ش به:

Schumacher, E. SMALL IS BEAUTIFUL; A STUDY OF ECONOMICS AS IF PEOPLE MATTERED. London: Blond & Briggs, 1973. pp. 161-162.

است که آیا ترقی روزافزون و کامیابی همگانی برای این جوامع که از لحاظ جمعیت، منابع طبیعی و مساحت جغرافیایی در پایین ترین رده کشورهای مستقل قرار دارند، میسر است؟ سعی می شود که پاسخ معقولانه ای برای این سؤال پیدا کنیم.^۷

۷- سابقه استعمار: بسیاری از سرزمینهای کوچک دارای پیشینه تاریخی مستعمراتی بوده، غالباً مستعمره پیشین قدرتهای بزرگ بوده اند. مونتسرات از ۱۶۳۲ تحت تسلط انگلستان بوده، و از ۱۹۵۶ به عنوان مستعمره اداره می شود. جزایر فیرو در زمان ملکه مارگارت اول در ۱۲۸۰ به دانمارکی ها واگذار شد. این جزایر در ۱۹۴۸ کنترل امور داخلی خود را به دست گرفتند، ولی پارلمان دانمارک مسئول سیاست خارجی و دفاعی، مسائل مربوط به قانون اساسی، سیستم مالی و پولی و قضایی جزایر فیرو می باشد. سالی که این واحدهای سیاسی تحت تسلط کشورهای بزرگ و استعمارگران جهانی قرار گرفتند، در جدول ۲ مشخص شده است.

ارزش کشورها بستگی به عوامل متعددی دارد، از جمله دارا بودن منابع معدنی و استراتژیک، واقع شدن در مکان جغرافیایی استراتژیک (به علت نزدیکی به پایگاههای نظامی و کشورهای مهم و قادر بودن به نظارت برگذرگاههای آبی حساس)، و اهمیت اقتصادی (به دلیل نزدیکی به بازارهای بزرگ و منابع ساحلی و فلات قاره غنی). سرزمینهای کوچک در جداول ۳ و ۴

۷- رابطه بین اندازه کشور (کوچک یا بزرگ بودن آن) و توسعه اقتصادی مورد بررسی اقتصاد دانان بی شماری قرار گرفته است. به طور مثال، نگاه کنید به:

Connell, J. "The New Micronesia : Pitfalls and Problems of Dependent Development. PACIFIC AFFAIRS.14/2 (1991)pp. 87-120.

Kuznets, S. "Economic Growth of Small Nations, " in E. Robinson, ed. THE ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE SIZE OF NATIONS. (London: MacMillan, 1960).

UNITAR. SMALL STATES AND TERRITORIES:STATUS AND PROBLEMS. (New York: Arno Press, for the UNITAR, 1971).

Ward, R. "Earth's Empty Quarter ? The Pacific Islands in a Pacific Century. " GEOGRAPHICAL JOURNAL. 155,2 (1989) pp: 235-246.

(به غیر از امارات متحده عربی، قطر، عمان و کویت) دارای منابع طبیعی حیاتی قابل ملاحظه ای نیستند. با این وجود اکثراً دارای ارزش استراتژیک سیاسی نظامی و حتی اقتصادی برای قدرتهای بزرگ هستند، و این نکته مهم در بررسی رابطه بین کشورهای کوچک و بزرگ نباید نادیده گرفته شود.

اهمیت واحدهای سیاسی ذره ای برای قدرتهای جهانی

این سرزمینها چرا و چگونه از مندی نظامی - استراتژیک یافته اند؟ در گذشته، قلمروهای کوچک به عنوان پایگاههایی برای مداخله در مناطق مختلف، سهولت بخشیدن به ارسال نیروهای نظامی و محلی برای تعلیمات نظامی نیروهای بومی مورد استفاده قرار گرفته اند. در صورت بروز جنگ در اروپا، امریکا جهت ارسال تسلیحات و سپاهیان کمکی به متحدینش در ناتو، نیاز دارد که به گذرگاههای آبی بین جزایر کارائیب دسترسی داشته باشد. پس جای تعجب باقی نمی ماند که امریکا در این منطقه (حتی در گوانتانامو در کوبا) پایگاهها و تشکیلات نظامی بی شماری دارد. در برخی از موارد، دولت‌های غربی با مساعدت یکدیگر پایگاههایی را در جزایر کارائیب بوجود آورده اند. برمودا مستعمره ای با یک دولت محلی است که فرماندار آن توسط انگلستان برگزیده می شود و در مورد مسائل داخلی با دولت محلی برمودا و هیئت وزرای آن تبادل نظر می کند. اما در زمینه امور خارجی، دفاعی، امنیت داخلی و پلیس دارای مسئولیتها و حقوق ویژه ای است. در سال ۱۹۶۱، برمودا برای مدت ۹۹ سال به امریکا اجاره داده شد. بنابر گزارشهای سازمان ملل^۸، یک پایگاه کانادایی و دو مرکز نظامی امریکایی در برمودا احداث شده است که مجموعاً حدود یک دهم از مساحت برمودا را تحت اشغال گرفته اند. بین انگلستان و امریکا مذاکراتی به عمل آمده تا درجای یکی از پایگاههای امریکایی، پایگاهی

۸- ر ش به: United Nations. "Questions Relating to Decolonization".

YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS 1999 (Dordrecht & Boston: Martinus Nijhoff Publishers, for the UN, 1992), p. 805.

برای ناتو ایجاد کنند. در آنتیگوا و باربودا نیز، امریکا دو پایگاه نظامی را اجاره کرده که برای سیستم امنیت منطقه ای تحت نظارت امریکا حائز اهمیت هستند. قلمرو اقیانوس هند انگلستان به منظور تأمین نیازهای دفاعی / نظامی این کشور در آن منطقه به وجود آمد و سپس طبق قراردادهای سالهای ۱۹۶۶ و ۱۹۷۶، دولت انگلستان به امریکا اختیار داد تا تأسیسات بندری و دریایی در دیگوگارسیا (Diego Garcia) (که بزرگترین و جنوبی ترین جزایر این قلمرو است) ایجاد کند.^۹

به چه دلایلی سرزمینهای کوچک از لحاظ اقتصادی-استراتژیک مهم می باشند؟ برخی از این قلمروها دارای منابع طبیعی غنی بوده، و برخی دیگر به دلایل اقتصادی دیگری (از جمله واقع شدن در محل عبور نفت و سایر منابع طبیعی حیاتی، سهولت بخشیدن به امر تجارت و سرمایه گذاری مستقیم در منطقه) برای قدرتهای بزرگ دارای ارزشهای والایی هستند. جزایر ویرجین امریکا که طبق معاهده ۱۹۱۷ از دانمارک به مبلغ ۲۵ میلیون دلار خریداری شد، به دلیل آنکه بر گذرگاه **Anegada Passage**؛ از اقیانوس آتلانتیک به دریای کارائیب و راه ورود به کانال پاناما مسلط است، برای امریکا دارای ارزش بسیاری است. حدود ۶۰ درصد از کل واردات نفت خام و تصفیه شده به امریکا از منطقه کارائیب می گذرد. وجود سرمایه گذاریهای هنگفت امریکایی در منطقه کارائیب و تصمیم دولت ریگان برای حمایت از شرکتهای خصوصی و سرمایه گذاری آنها، از مهمترین دلایل حمله به گرانادا تصور می شود. شرکتهای خارجی که در برمودا فعالیت دارند، مشمول شرط ۶۰ درصد مالکیت برمودایی و ۴۰ درصد مالکیت خارجیها نمی گردند. بدین لحاظ در سال ۱۹۹۱ میلادی ۱۷۱۳ شرکت بین المللی و ۵۴۴ بانک تجاری اعتباری دارای مجوز فعالیت در برمودا بودند. ارائه خدمات مالی از مهمترین صنایع جزایر

۹- ر ش به:

Bunge, F. ed. INDIAN OCEAN: FIVE ISLAND COUNTRIES. Washington, DC.: U.S. Government Printing Office, 1983, pp. 214-267.

کارائیب و آنتیل است. طرح «ابتکار حوزه کارائیب»، برنامه دولت ریگان برای تشویق توسعه و تجارت از طریق سرمایه گذاری خصوصی و سیاست آزادسازی تجاری بود.^{۱۰} غالباً سرزمینهای کوچکی که دارای منابع طبیعی غنی بوده، مورد سوء استفاده دولتهای استعمارگر قرار گرفته اند. در ۱۹۶۳، شورای قیمومیت سازمان ملل نسبت به آینده جامعه نائورو Nauru ابراز نگرانی می کرد، زیرا این سرزمین، بجز ذخایر غنی فسفات که توسط شرکتهای فسفات انگلیسی مورد بهره برداری قرار گرفته بودند، فاقد منابع طبیعی بود و تخمین زده می شد که این ذخایر نیز در ظرف ۴۰ سال تهی می شوند.^{۱۱}

چرا کشورهای کوچک از لحاظ سیاسی-استراتژیک ارزشمند هستند؟ نفوذ فرهنگی و تجارت استعماری در سرزمینهای نره ای به استقلال رسیده هنوز مشهود است. حتی کشورهایی که استقلالشان با استناد به حقوق بین الملل تضمین شده بود، به مناطق نفوذ قدرتهای بزرگ تقسیم شدند. در یک بررسی مقایسه ای دو پژوهشگر به این نتیجه می رسند که «تاثیر جغرافیایی تسلط استعماری اروپایی بر جهان غیر اروپایی از قرن نوزدهم تا زمان حال... بدون توجه به مکان مستعمره قبلی، یا ملیت قدرت استعمارگر، عمده ترین مانع توسعه کشورهای است که تحت استعمار قرار گرفته اند». این مطالعه نشان می دهد که نظریه متعارف امپریالیسم اقتصادی در مورد بسیاری از سرزمینهای جهان سوم صادق است. پایان استعمار کمک زیادی به ویران سازی ساختارها و ریشه های عمیق امپریالیسم نکرده، و برعکس باعث بروز

۱۰- برای توضیحات کامل در مورد دلایل حمله امریکا به کرانادا، ر ش به:

Clarke, C. "Grenada," in C. Clarke and T. Payne, eds. *POLITICS, DEVELOPMENT AND SECURITY IN SMALL STATES* (London: Allen & Unwin, 1987).

۱۱- ر ک به:

United Nations. "Questions Concerning Non-Self-Governing Territories and the International Trusteeship System." *YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS 1961* (New York: the UN Office of Public Information, 1963), p. 500.

اختلافات شدید اقتصادی-اجتماعی در درون کشورها و بین آنها گردیده است.^{۱۲} دلیل عمده تمایل قدرتهای بزرگ برای حفظ کنترل این سرزمینها، رقابت چشمگیر بر سر نفوذ و قدرت جهانی بین کشورهای شمال است. با وجود آنکه امریکا ادعای مالکیت جزایر کوچکی را که در محدوده اقیانوس آرام واقع شده اند، پس گرفته است، اما برای گسترش نفوذ خود در آن منطقه و جلوگیری از برتری رقبای خود مبادرت به انعقاد قراردادهای دفاعی نموده است. ملر متذکر می شود که «این موافقتنامه ها [با تووالو و کرباتی] اجازه استفاده نظامی از این جزایر را بدون مشورت با دولت امریکا نمی دهند. در حالیکه مسئولیت زلند نو برای دفاع از جزایر کوک و توکلانو تضمین می کند که این جزایر مورد استفاده نیروهای متخاصم قرار نخواهند گرفت».^{۱۳} وجود کوبا در منطقه کارائیب و بهانه ترس امریکا از نا امنی مرزهای جنوبی اش برای توجیه حضور نظامی نیروهای امریکایی، ایجاد پایگاه و تشکیلات نظامی، و ارسال اسلحه و کمکهای نظامی به رژیمهای طرفدار غرب به کار رفته است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال استقلال یا وابستگی

چه سیاستهایی برای دفاع از این کشورهای کوچک اخذ شده است؟ چه شرایطی برای توسعه روز افزون این جوامع در نظر گرفته اند؟ و آیا اصولاً مشکلات امنیتی و توسعه این کشورها و سرزمینهای نره ای در مقایسه با سایر واحدهای سیاسی جهانی متفاوت هستند؟ در این بخش کوشش می شود تا راه حلهای موجود برای این سرزمینها را طبقه بندی نموده، سپس

۱۲- ر ش به:

Dixon, C. and M. Hefferman, eds. COLONIALISM AND DEVELOPMENT IN THE CONTEMPORARY WORLD. London & New York: Mansell publishing, 1991.

۱۳- ر ک به:

Meller, N. "The Pacific Island Microstates". JOURNAL OF INTERNATIONAL AFFAIRS. (1987): 109-134, p. 113.

مقایسه نماییم. باید تأکید شود که تمام این راه حلها برای يك يك واحدهای سیاسی خرد امکان پذیر نیست، و شاید استقلال کامل، خودمختاری و امنیت آنان را تأمین نکند.

طبقه بندی موقعیت سیاسی سرزمینهای کوچک (به ترتیب از حالت وابسته به حالت مستقل):

۱- مستعمره

۲- سرزمین فاقد حکومت- از خود و زیر پوشش سیستم امنیت همگانی

الف- تحت نظارت نظام نمایندگی جامعه ملل

ب- تحت پوشش شورای قیمومیت سازمان ملل

۳- سرزمین دارای حکومت- از خود و تحت حمایت دیگران (خود مختاری

اسمی و محدود)

الف- دارای حکومت داخلی و محلی، همراه با پیوستگی با سایر ملل

- حالت کامنولت یا کشورهای مشترک المنافع (با انگلستان)

- قرارداد اتحاد آزاد با امریکا

- فدراسیون جزایر آنتیل (با پشتیبانی انگلستان)

- جامعه فرانسوی (با فرانسه)

- اتحاد آزاد با زلند نو

ب) پیوستن دائمی و ادغام در کشور مستقل دیگر

ج) وحدت و یگانگی با سرزمین وابسته دیگر

۴- کشور مستقل با حق حاکمیت مطلق (خود مختاری رسمی و کامل)

الف- اتحاد سیاسی (با قدرتهای بزرگ، یا با قدرتهای منطقه ای، یا با

همسایگان قدرتمندتر از خود)

ب- پیوستن به جرگه غیر متحدها

ج- اتخاذ سیاست بیطرفی سیاسی و نظامی

قبل از جنگ جهانی اول، اکثر سرزمینهای کوچک به صورت مستعمرات

قدرتهای بزرگ اداره می شدند و متداول بود که جزو متصرفات و متعلقات

وابسته کشورهای پیروز در جنگ قرار گیرند. در سیستم بین المللی فعلی نیز مستعمرات، متصرفات و قلمروهای وابسته کشورهای بزرگ دیده می شوند. جزایر آزور از متصرفات پرتغال در اقیانوس آتلانتیک و دارای اهمیت استراتژیک برای دولتهای ناتو می باشد. در ۱۹۵۱ آمریکا قراردادی با پرتغال منعقد کرد که طبق آن حق استفاده نظامی در این جزایر به آمریکا داده شد. در جزیره آسونسیون یک مرکز تقویت ارتباطات انگلستان و یک مرکز رهایی ماهواره های آمریکایی ایجاد شده و اکثر اهالی جزیره را کارمندان و کارکنان این مراکز اطلاعاتی، خبری و ارتباطی تشکیل می دهند.

جزایر فالکلند و متعلقات آن (یعنی جزایر جورجیای جنوبی و ساندویچ جنوبی) از متصرفات وتوابع انگلستان در امریکای جنوبی است که بیش از ۲۰۰ جزیره را دربرمی گیرد. با وجود آنکه فاقد منابع طبیعی شناخته شده است، ولی شواهدی دال بر وجود ذخایر غنی گاز طبیعی و نفت در آنجا وجود دارد که اهمیت اقتصادی-استراتژیک این قلمرو را افزایش می دهد. در سال ۱۹۸۲، ما شاهد تهاجم آرژانتین به این جزایر و اعزام نیروهای دریایی انگلستان به منطقه بودیم. گرچه انگلستان موفق به تصرف مجدد فالکلند و سایر جزایر جنوب آتلانتیک و همچنین تسلیم نیروهای آرژانتین گردید، ولی آرژانتین هنوز مدعی مالکیت آنها است و کماکان این جزایر را جزئی از استان جدید آرژانتینی موسوم به تی ایرا دل فونگو *Tierra del Fuego* می نامد.

مجمع الجزایر ترک و کیکاس در کارائیب، جزیره سنت هلن (که تبعیدگاه بناپارت بعد از شکست وی در واترلو بود) در آتلانتیک جنوبی، جزیره پیت کون در اقیانوس آرام و قلمرو اقیانوس هند انگلستان (قا) از متصرفات و مستعمرات انگلستان به حساب می آیند. حائز اهمیت است که متذکر شویم، این قلمرو در ۱۹۶۵ به وجود آمد و متشکل از جزایری است که در گذشته جزو توابع موریتیوس و سیشل بوده اند و مجمع الجزایر شاکوس را نیز دربر می گیرد. قلمرو قطب جنوبگان انگلستان نیز در سال ۱۹۶۲ به صورت مستعمره جداگانه ای به وجود آمد که مانند «قا» خالی از جمعیت بومی و دائمی

می باشد. در قلمرو اول، نیروهای نظامی امریکا و انگلستان، و در قلمرو اخیر گروههای اکتشافی و دانشمندان هواشناس و متخصصان ارتباطات سکنی گزیده اند. احتمال دستیابی به استقلال کامل برای این مستعمرات وجود ندارد، ولی قطعنامه (XV) ۱۵۴۱ مجمع عمومی سازمان ملل تأکیدی کند که حق خود مختاری از راههای دیگر (مانند اتحاد آزاد با یک یا چند کشور مستقل یا از راه ادغام شدن در یک کشور مستقل) نیز امکان پذیر است.^{۱۴}

راه حل دیگر آن است که این واحدهای سیاسی را که فاقد توانایی دفاع از خود هستند، تحت پوشش سیستم امنیت همگانی قرار دهیم. پس از جنگ جهانی اول، یک نظام نمایندگی جامعه ملل به وجود آمد تا فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و دفاعی مستعمرات پیشین کشورهای مغلوب را تحت نظارت بگیرد. بنا بر این مشکل مستعمرات در کنفرانسهای صلح، مشکلی عمومی در مورد تمام سرزمینهای وابسته نبود، بلکه در مورد قلمروهایی که قبلاً به آلمان و عثمانی تعلق داشتند، سؤال ویژه ای مطرح شد که اینها به کی و چگونه واگذار شوند؟ به نظر موری، سه راه حل ممکن برای این متعلقات آلمان و امپراطوری عثمانی عبارتند از: برگشت به حالت نخست و برگرداندن آنها به کشورهای مغلوب شده و اربابان استعماری پیش از جنگ این سرزمینها، استقلال، و بالاخره تسخیر آنها توسط کشورهای پیروز در جنگ. اما هیچ کدام از این پیشنهادها رضایت بخش نبود، زیرا قدرتهای اشغالگر اصرار داشتند کنترل خویش را تا حدودی در این مناطق حفظ کنند و بهانه شان نیز حفظ امنیت ملی بود.

ژنرال اسموت چاره دیگری برای این معضل اندیشید و قرار شد که این سرزمینها بر اساس «سطح توسعه» آنها به سه نوع تقسیم شوند: نوع الف) مستعمرات پیشین ترکیه که موجودیت آنها به عنوان ملل مستقل، مشروط به شناسایی دولت نماینده (اداره کننده) بود. این دولت موظف بود تا کمک و مشاوره اداری موقتی برای این نمایندگیهای از نوع الف فراهم کند. نوع ب)

مستعمرات سابق آلمان در آفریقا، به غیر از آفریقای جنوب غربی، که در آنها کشور نماینده مسئولیت نمایندگیهای ب را تحت چهار شرط زیر به عهده داشت:

- ۱- حفظ آزادی وجدان و مذهب، ۲- منع تجارت برده و اسلحه و مشروبات الکلی، ۳- منع ایجاد استحکامات و پایگاههای دریایی، نظامی و ممنوعیت تعلیم نظامی بومیان برای هدفی «غیر از مقاصد پلیس و دفاع قلمرو» و ۴- امنیت تجارت و «درهای باز» در سرزمین نمایندگی برای تمام کشورهای عضو جامعه ملل. نوع ث) مستعمرات پیشین آلمان در اقیانوس آرام و در آفریقای جنوب غربی که مقرر شد تا «تحت قوانین کشور نماینده به عنوان ضمیمه قلمرویش اداره شوند»، و تابع چهار شرط ذکر شده در بالا بودند. ۱۵

نمایندگیها و کشورهای نماینده (اداره کننده) در سیستم نمایندگی جامعه ملل در جدول ۱ نشان داده شده اند.

جدول ۱

نمایندگیها و قدرتهای نماینده در نظام نمایندگی جامعه ملل پس از جنگ جهانی اول

مناطق نمایندگی	قدرتهای نماینده
سوریه (به انضمام لبنان)	فرانسه
عراق	انگلستان
توکلند و کامرون	فرانسه / انگلستان
آفریقای جنوب غربی آلمان	اتحادیه آفریقای جنوبی
جزایر ساموای آلمان (ساموای غربی)	زتلند نو
سایر متصرفات آلمان در اقیانوس آرام	زتلند نو
در جنوب استوا، به غیر از ناورو و ناورو	انگلستان
آفریقای جنوب شرقی آلمان (تانگانیکا)	انگلستان
جزایر آلمان در شمال استوا	ژاپن

منبع: Murray, 1952, p. 16

پس از پایان جنگ جهانی دوم نیز نظام قیمومیت سازمان ملل ایجاد شد تا سرزمینهای کوچک وابسته را تبدیل به قلمرو تحت قیمومیت سیستم امنیت جهانی نماید. این سرزمینها، کشور اداره کننده آنها، سال به استقلال رسیدن آنها و وضعیت سیاسی فعلی آنها مشخص شده است. نکته قابل توجه این است که هیچ يك از سرزمینهایی که جزو متعلقات ژاپن بود (از جمله اکیناوا Okinawa که باید در رده چنین قلمروهایی قرار می گرفت)، تحت پوشش چنین سیستمی آورده نشدند. جزایر واقع در اقیانوس آرام جنوبی که پس از جنگ جهانی اول از آلمان گرفته شده و توسط ژاپن به عنوان کشور نماینده اداره می شدند، در جنگ جهانی دوم به تصرف و اشغال نظامی امریکا درآمدند. در نتیجه، نیروهای نظامی امریکا که خواهان ادامه تصرف و کنترل این جزایر (به دلیل اهمیت نظامی-استراتژیک آنها) بودند، دولت وقت امریکا را متقاعد کردند که در سازمان ملل جدید التاسیس اعمال نفوذ نماید تا این جزایر (از جمله پالاتو و جزایر مارشال) در گروه مجزایی از سرزمینهای تحت قیمومیت با نام Trust Territory of Pacific Islands (TTPI) یعنی قلمرو تحت قیمومیت جزایر اقیانوس آرام قرار داده شوند و بدین ترتیب از منافع ملی امریکا در آن منطقه حمایت گردد. TTPI در سال ۱۹۴۷ به عنوان تنها قلمرو تحت قیمومیت استراتژیک در بین ۱۸ قلمرو تحت نظارت شورای قیمومیت سازمان ملل به وجود آمد. این قلمرو دارای جمعیتی کم و نامتجانس و پراکنده شده در بین ۲۱۴۱ جزیره در سه مجمع الجزایر عمده (کارولین، مارشال و ماریانا) می باشد. این منطقه که گاهی ماکرونزی Micronesia (جزایر کوچک) نامیده می شود، در گذشته چهار واحد سیاسی (کامنولت جزایر ماریانای شمالی، ایالات فدرال مایکرونزی، جمهوری جزایر مارشال و جمهوری جزیره پالاتو) را شامل می شد.^{۱۶}

Murray, J.N. THE UNITED NATIONS; TRUSTEESHIP SYSTEM. (Urbana: the the University of Illinois Press, 1957), pp. 8-9, 11-14.

۱۶- اطلاعات تاریخی در مورد این جزایر (وسایر کشورها و سرزمینهای ←

جزایر ماریانای شمالی در ۱۹۷۵ تبدیل به یک مشترک المنافع امریکا گردید^{۱۷}، در حالیکه جزایر مارشال و ایالات فدرال مایکرونزی در ۱۹۸۶ قرارداد‌های اتحاد آزاد با امریکا منعقد ساختند. بر طبق موافقتنامه کامنولت (مشترک المنافع بودن با امریکا) روابط اقتصادی و دفاعی نزدیکی بین دو کشور برقرار شده، ولی رئیس جمهور امریکا به عنوان رهبر کشور جزایر ماریانای شمالی شناخته نمی شود. از سال ۱۹۷۸، این جزایر در واقع وضعیت سیاسی مشابه با جزیره پورتوریکو Puerto Rico داشته، و بیشتر بومیان و سکنه آن تبعه امریکا می باشند. در امور داخلی از آزادی‌هایی برخوردارند، و در امور خارجی و دفاعی در اتحاد سیاسی با امریکا هستند. ایالات فدرال مایکرونزی که وضع سیاسی اتحاد آزاد را پذیرفته است، در گذشته تحت تسلط اسپانیا بوده، اما در سال ۱۸۹۹ این جزایر به آلمان فروخته شدند. ژاپن در اوایل جنگ جهانی اول آنها را تحت اشغال خود در آورد و در سال ۱۹۲۱ پس از تشکیل جامعه ملل به عنوان قلمرو نمایندگی مسئولیت اداره آنها را بر عهده گرفت. در حال حاضر، دارای دولتی مستقل با حق حاکمیت و خودگردانی داخلی است. امریکا نیز مسئول دفاع و امنیت خارجی آن بوده، و مکلف به پرداخت مبالغ مورد توافق از کمک‌های خدماتی و اقتصادی می باشد. سازمان ملل در ۱۹۹۰ پایان قرار داد قیمومیت را اعلام نمود، و مایکرونزی در ۱۹۹۱ به عضویت این سازمان در آمد.

جمهوری جزایر مارشال نیز قرارداد‌های متعددی با امریکا منعقد کرده است. وضع سیاسی اتحاد آزاد به جزایر مارشال خودمختاری داخلی داده، ولی مسئولیت ارسال کمک‌های خارجی، دفاع و امنیت خارجی به امریکا واگذار شده

کوچک) از منابع ذکر شده در یادداشتهای جداول ۲ و ۴ گرد آوری شده اند. در صورتی که منابع دیگری به کار گرفته شده باشند، در زیر نویسه‌ها معرفی می شوند.

۱۷- ر ش به، نامه ای از جان اسکالی، نماینده امریکا به رئیس موقت شورای

قیمومیت سازمان ملل مورخ ۲۱ آوریل ۱۹۷۵ درج شده در:

United Nations. UN TRUSTEESHIP COUNCIL OFFICIAL RECORDS. 42nd Session 27 May-29 August 1975, Sessional Fascicle (New York: the UN, 1976), p. 9.

است. امریکا طبق يك قرارداد ۲۰ ساله، حق استفاده از منطقه نظامی کواجالین kwajalein را برای خود حفظ کرده است. قرارداد دیگری نحوه حل و فصل اختلافات ناشی از برنامه های آزمایش اتمی امریکا در جزایر بیکینی Bikini و انوتاک Enewetak طی سالهای ۱۹۴۶ تا ۱۹۸۵ را مشخص می سازد.

جمهوری پالائو Palau و یا بالائو Balau متشکل از بیش از ۲۰۰ جزیره در زنجیره کارولین است، که تنها ۸ جزیره آن دارای سکنه دائمی می باشند. در ۱۹۸۲، با امریکا قرارداد اتحاد آزاد منعقد کرد که طبق آن امریکا مسئولیت دفاع و امنیت پالائو را متقبل شد.^{۱۸} شش سال بعد، يك معاهده اتحاد سیاسی بسته شد و شامل ماده ای بود که به امریکا اجازه ایجاد پایگاههای نظامی در پالائو می داد، و در ضمن دسترسی نیروهای نظامی دیگر را به پالائو محدود می ساخت. این معاهده مشروط به تصویب کنگره امریکا، کنگره ملی پالائو، و تأیید ساکنان پالائو در يك همه پرسی بود. کسب وضع سیاسی اتحاد آزاد با امریکا به دلیل اختلافات بر سر تصمیمات امریکا در مورد استقرار نیروها و سلاحهای اتمی در پالائو به تعویق افتاد. مشکلات ناشی از این اختلافات سبب ساز بی ثباتی در پالائو بوده، به طوری که اولین رئیس جمهور در ۱۹۸۵ ترور شد و جانشین وی در ۱۹۸۸ خودکشی کرد.

تمام سرزمینهای تحت قیمومیت (مشخص شده در جدول ۲) به غیر از جمهوری پالائو که هنوز توسط امریکا اداره می شود، یا به استقلال رسیده و یا به کشورهای مستقل دیگری پیوستند. در حال حاضر، شورای قیمومیت سازمان ملل متشکل از يك اداره کننده سرزمینهای تحت قیمومیت (امریکا) و اعضای دائم شورای امنیت که اداره کننده چنین سرزمینهایی نیستند (چین، فرانسه، انگلستان، و روسیه که جای اتحاد جماهیر شوروی سابق را در

۱۸ - ر ک به:

United Nations. UN Trusteeship Council Official Records. 16th Special Session 4-7, February 1986 and 43rd Session 12 May-30 June 1986, Sessional Fascicle (New York: the UN, 1989), p. 35.

دسامبر ۱۹۹۱ گرفت)، می باشد. امریکا به شورای قیمومیت اطمینان داد که «تازمانی که آینده سیاسی پالائو روشن نشود، مصمم است که به انجام وظایف قیمومیت خود کاملاً و مسئولانه عمل کند. و گرچه امریکا مسئول امنیت پالائو باقی می ماند، اما هیچ نقشه ای برای تأسیس پایگاههای نظامی در آنجا ندارد».^{۱۹}

استعمار زدائی و خود مختاری کامل یا محدود

بنا بر گزارش سالانه ای که موضوع استقلال و خودمختاری را مطرح می کند، ما باید اولاً تعیین کنیم که چه جامعه ای لیاقت به ست آوردن حق خود مختاری را دارد؟ و ثانیاً چطور یک ملت می تواند از حق خودمختاری خود استفاده کند؟ خودمختاری دو جنبه دارد: یکی جنبه داخلی که روابط بین فرمانروا و فرمانبر در درون جامعه را تنظیم می کند، و دیگری جنبه خارجی که روابط بین جامعه ای خاص و دنیای خارج را مشخص می سازد. جنبه داخلی، شهروندان را منشاء مشروعیت دولت قرار می دهد و بنابراین نیاز به نوع دمکراتیک دولت دارد. از این رو، خودمختاری در واقع حق حاکمیت مردمی را بر می گیرد. جنبه خارجی، از جامعه موجودیت سیاسی مجزایی می سازد که

۱۹- ر ک به:

United Nations. "Questions Relating to Decolonization." YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS 1991(Dordrecht & Boston: Martinus Nijhoff Publishers, for the UN, 1992), p. 810.

باید توجه داشت که بر عکس ادعای دولت امریکا جزایر اقیانوس آرام همیشه از لحاظ نظامی برای امریکاییها مهم تلقی شده اند، به طوری که در آن منطقه جزایری وجود دارند که صرفاً به منظور گسترش قدرت نظامی امریکا تحت اشغال و تصرف این کشور قرار گرفته اند. به طور مثال، جزیره ویک Wake Island (که از ۱۹۷۲ توسط نیروی دریایی امریکا اداره می شود و جمعیت آن شامل پرسنل نیروی دریایی و هوایی امریکا می شود). و جزایر میدوی Midway Islands (که در ۱۸۶۷ به تصرف امریکا درآمد و اکنون نیروی دریایی این کشور آنها را کنترل می کند). جمعیت بومی نداشته و سکنه آنها را پرسنل نظامی امریکایی تشکیل می دهند. جزایر جانستون Johnston Islands

←

حق دارد روابط خود را با سایر موجودیتهای سیاسی شکل دهد. این موجودیتهای سیاسی می توانند کشورها، گروههای اقلیت، یا نهادهای بین المللی باشند. سازمان ملل موظف شد تا خودگردانی را در «قلمرو بدون حکومت-از خود» Non-Self-Governing Territory (یعنی مستعمرات و سرزمینهای تحت قیمومیت) رونق دهد. اصل خود مختاری در قطعنامه های سازمان ملل (مانند قطعنامه مجمع عمومی ۱۵۱۴ در سال ۱۹۶۰) مورد بحث قرار گرفته است، اما این حق بر حق دولتها پیشی نمی گیرد، و دولتها حق حفظ حاکمیت و تمامیت ارضی کشورهای تحت حکمرانی خود را دارند. کشورهای مستقل مجازند، و حتی به آنها یاری می شود تا از هر اقدامی در جهت تجزیه قلمرو خود جلوگیری نمایند.^{۲۰}

برخی از سرزمینهای کوچک (از جمله جزایر تحت قیمومیت سازمان ملل که به استقلال رسیده اند) موفق به کسب حق حکومت-از خود (ولی به طور محدود) شده اند. به طور مثال، ساموای امریکا که دارای وضع سیاسی قلمرو ناپیوسته به امریکاست، از ۱۹۵۱ تا به حال زیر نظر وزارت کشور امریکا اداره می شود. گوام نیز قلمرو ناپیوسته و دارای حاکمیت محلی، و تحت کنترل وزارت کشور امریکا می باشد. امریکا دارای تأسیسات نظامی مهمی از جمله پایگاه هوایی آندرسون و پایگاههای دریایی و بندری و هوایی دیگری در گوام می باشد. در صورتیکه این کشور حق استفاده از پایگاههای کلارک و سوبیک بی در فیلیپین را از دست بدهد، گوام و تشکیلات نظامی جزیره برای امریکا آلترناتیو مهمی را فراهم می کنند.^{۲۱}

توسط ژانرس دفاع اسی امریکا کنترل می شود و بالاخره جزیره نمای کینگمن Kingman Reef در جنوب هاوایی زیر نظارت نیروی دریایی امریکا قرار دارد.

۲۰- ر ش به:

ISS. STRATEGIC SURVEY 1992-1993 (London: Brassey's for the IISS. May 1993), pp. 16-17.

۲۱- بنا بر سالنامه سازمان ملل ۲۰۰۰ درصد از جزیره گوام برای استفاده وزارت دفاع امریکا اختصاص داده شده است. نیروهای دریایی و هوایی نیز تأسیسات نظامی

بررسی سرزمینهای کوچک تحت نظارت امریکا نمایان می سازد که ایجاد حکومت داخلی و پیوستگی با سایر ملل (از جمله تشکیل مشترک المنافع یا کامنولت اقتصادی-سیاسی) که در آن کشورهای به هم پیوسته عموماً دارای درجات مختلفی از خودمختاری داخلی هستند، یکی از راه حلهای در نظر گرفته شده برای سرزمینهای وابسته است. در چنین ترتیبی، مسئولیت و اختیار تعیین سیاستهای خارجی و امنیتی کشورهای کوچک بر عهده دولتهای مستقلی که با آن پیوستگی دارند، گذاشته می شود. به طور نمونه، پورتوریکو مشترک المنافعی در داخل ایالات متحده امریکاست که تحت پوشش حاکمیت امریکا قرار می گیرد و دارای حق رأی در کنکره نبوده، تنها موقعیت ناظر را دارد. پورتوریکو از خودمختاری کامل داخلی برخوردار است و حق انتخاب فرماندار و سایر مقامات دولتی را دارد. به هر حال، سیاست خارجی این سرزمین هنوز تحت نظارت دولت فدرال در واشنگتن دی سی است.^{۲۲} تأسیسات عمده امریکایی در پورتوریکو عبارتند از: پایگاه دریایی در روزولت رودز Roosevelt Roads، منطقه تعلیمات نظامی امریکایی و پایگاه آلن، مرکز ارتباطات سابانا (متعلق به نیروی دریایی) و پایگاه بوکانن Buchanan.

بزرگی، با حدود ۱۰۷۰۰ پرسنل نظامی فعال در سال ۱۹۸۹، در اختیار داشتند. در ۱۹۹۰، امریکا تمام جنگنده های ب-۵۲ خود را از گوام خارج نمود، که ظاهراً بدین معنی است که پایگاه هوایی در گوام سالانه مبلغ ۵۴ میلیون دلار را به صورت حقوق و دستمزدهای ۱۴۰۲ پرسنل نظامی و ۱۱ غیر نظامی که در رابطه با این جنگنده ها اشغال به کار داشتند، از دست می دهد. امریکا ادعا می کند که حضور نظامی در گوام ماهیت دفاعی داشته و مانع توسعه اقتصادی این جزیره نمی باشد. «رش به:

United Nations. YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS. op.cit., 1992, p. 805.

۲۲- مردم پورتوریکو سه راه حل، پیش روی خود دارند: ۱- حفظ وضع مشترک المنافع فعلی، ۲- پنجاه و یکمین ایالت امریکا، ۳- استقلال کامل. در نوامبر ۱۹۹۳، سکنه جزیره در همه پرسسی شرکت کردند تا آینده سیاسی پورتوریکو را تعیین کنند. ۴۸/۴ درصد از رأی دهندگان به راه اول، ۴۶/۲ درصد به راه دوم و فقط ۴/۴ درصد به استقلال کامل رأی دادند. (منبع تلکس خبری).

سرزمینهای تحت نظارت انگلستان دارای درجات مختلفی از خودگردانی داخلی هستند. دولت انگلستان در سالهای ۱۹۷۲-۱۹۵۴ کوششی به عمل آورد تا تعدادی از این سرزمینها را در فدراسیون جزایر آنتیل West Indies Federation وارد کند که این طرح با شکست مواجه شد. زیرا باربادوس، گایانا، جامائیکا، ترینیداد و توباگو به استقلال رسیده و مایل به عضویت در این فدراسیون نبودند. بویژه ترینیداد و توباگو که عضو بسیار مهمی برای این گروه به حساب می آمد، تمایل نداشت که اقتصاد غنی خود را به سیستمهای اقتصادی فقیر و عقب مانده کشورهای همسایه خود ملحق کند. کوشش دیگری جهت ایجاد فدراسیون کوچکتری به نام «فدراسیون کارائیب شرقی» Eastern Caribbean Federation نیز موفقیت آمیز نبود. اکثر مستعمرات انگلستان در منطقه کارائیب تبدیل به سرزمینهای دارای حکومت داخلی شدند، در حالیکه مسئولیت حفظ امنیت و دفاع و امور خارجی آنها به عهده انگلستان گذاشته شد. در منطقه اقیانوس آرام، بسیاری از مستعمرات پیشین انگلستان دارای استقلال رسمی و عضو کشورهای مشترک المنافع^{۲۲} هستند، غیر از کرباتی، ناورو، و تاوالو که اعضای ویژه می باشند، یعنی در تمام جلسات و فعالیتهای کامنولت حق شرکت دارند؛ ولی در اجلاس سران ملل مشترک المنافع نمی توانند حضور داشته باشند.

احتمال کمی برای استقلال کامل مستعمرات فرانسه، و سرزمینهای وابسته به آن وجود دارد. برخی از این سرزمینها (مانند جزایر گوآدالوپ، مارتینیک، ریونیون، و گویان فرانسه) به عنوان دیپارتمانهای ماورای بحار فرانسه اداره می شوند. گویان که در نزدیکی سورینام و برزیل واقع شده، یک سناتور و یک نماینده به پارلمان فرانسه می فرستد و توسط یک فرماندار و شورای جامع ۱۶ نفری منتخب اداره می گردد. این سرزمین دارای اهمیت اقتصادی و سیاسی برای دولت فرانسه است و مهمترین صنعت آن را

۲۲- در گذشته به نام کشورهای مشترک المنافع انگلستان British Commonwealth

معدن داری طلا تشکیل می دهد. گوآدالوپ از سال ۱۶۳۵ جزو متصرفات فرانسه است و اکثر اجداد ساکنانش برده های آفریقایی بوده اند. مارتینیک (محل تولد ژوزفین، همسر ناپلئون) نیز از ۱۹۴۶ به صورت دپارتمان فرانسه اداره می شود، و مانند گوآدالوپ مکان توریستی مشهوری است. برخی از متعلقات فرانسه (مانند پولینزی فرانسه، جزایر و آلیس و فونتا، و کالدونی جدید) به عنوان قلمرو ماورای بحار فرانسه اداره می شوند. در سال ۱۹۸۷، اهالی کالدونی جدید طی رفراندومی تصمیم گرفتند که وابسته به جمهوری فرانسه باقی بمانند، اما از ۱۹۸۸ زد و خوردهایی بین کانکها Kanaks و فرانسویهای ساکن جزایر روی داده است. جیمیسون معتقد است که دلایل شورشهای بومی در کالدونی جدید بسیار متفاوت از ناآرامیهای فیجی و زتلندنو می باشد.^{۲۴} در این قلمرو فرانسوی، مشکل ناشی از گذشته استعماری و تمایل به استعمارزدایی، واقعی است. در منطقه اقیانوس آرام، این ادعا که کالدونی جدید جزو لایتفک فرانسه است، رنگ واقعیت به خود نمی گیرد. به طور مشابه، سیاست اعطای حق رای به ساکنان جدید (و شاید موقتی فرانسوی) در کالدونی جدید که آنها را برابر با ساکنان بومی در همه پرسى های مربوط به آینده و سرنوشت این قلمرو می کند، منصفانه به نظر نمی آید. یافتن راه حل مشکل ناآرامیهای کالدونی جدید به دلیل آزمایشهای هسته ای فرانسه در منطقه آرام جنوبی دشوارتر شده است، زیرا

۲۴- جنبش جدایی طلبان کانک (FLNK) خواهان استقلال کامل از فرانسه است، در حالیکه فرانسه هنوز اداره داخلی کالدونی جدید را به عهده دارد. در سایر جزایر اقیانوس آرام که از متعلقات فرانسه به حساب می آیند، هیچ جنبش آزادیخواه و استقلال طلب نهادینه شده ای وجود ندارد. ر ک به:

Jamieson, E. "Plenary Address: Security in the South Pacific in the 1990s and Beyond: A New Zealand View," in D. Alves, ed. *EVOLVING PACIFIC BASIN STRATEGIES* (Washington, DC: National Defense University Press, 1990), pp 321-338.

Elek, A. and et al. "Liberalization and Diversification in a Small Island Economy: Fiji Since the 1987 Coups." *WORLD DEVELOPMENT*. 21. 5 (1993), pp. 749-769.

عزم لجوجانه فرانسه برای ادامه این گونه آزمایشها با وجود مخالفت‌های گسترده منطقه ای احساسات مردم را برانگیخته است. کوشش فرانسه برای توجیه فعالیت‌های نظامیش در منطقه و ارائه استدلال‌های منطقی بر اساس اندازه گیری‌های علمی سطح رادیو اکتیویته ناشی از آزمایش‌های اتمی و اشاره به حقوق قانونی ناشی از حق حاکمیت فرانسه در منطقه بی ثمر است. اگر فرانسه خواهان پذیرفته شدن در منطقه است، باید مکان آزمایش‌های خود را از اقیانوس آرام بیرون ببرد.^{۲۵} برخی از سرزمین‌های تحت کنترل فرانسه (مانند مایوت، سنت پیرومیکلون) به صورت مالکیت اشتراکی سرزمینی Territorial Collectivity اداره می‌شوند.

قلمروهای وابسته گاهی به صورت جزو لاینفک دولتهای مستقل در می‌آیند، مانند آلاسکا و هاوایی که به ترتیب چهل و نهمین و پنجاهمین ایالت امریکا شدند. راه حل دیگر آن است که کشورهای کوچک با سرزمین وابسته دیگری متحد شوند. به طور نمونه، تانگانیکا تصمیم به اتحاد با زنجبار گرفته و در سال ۱۹۶۱ جمهوری متحد تانزانیا را ایجاد کردند. امارات متحده عربی بر اثر یگانگی سیاسی چندین امیرنشین عربی به وجود آمد. در سال ۱۹۸۱، گامبیا و سنگال کنفدراسیون «سن گامبیا» Senegambia را تشکیل دادند که ۶ سال بعد منحل شد. طرح‌هایی برای اتحاد کینه بیسائو و کیپ وردی در نظر گرفته شد، ولی در قانون اساسی ۱۹۸۱ کیپ وردی، تمام اشارات به اتحاد آینده این کشور با کینه بیسائو حذف شد. تعداد بسیار کمی از سرزمین‌های وابسته راه اتحاد با سایر قلمروهای کوچک را برگزیده اند.

۲۵- برای بررسی اهمیت امنیتی این منطقه و نفوذ نظامی قدرتهای بزرگ در آن

ر ش به:

Buszynski, L. "Russia and the Asia-Pacific Region." PACIFIC AFFAIRS. (1993): 486-509.

Haseman, J. "Military Development in the South China Sea Basin". MILITARY REVIEW. February. (1993): 55-63.

Keith, R. "China and Canada's 'Pacific 2000' Strategy." PACIFIC AFFAIRS. 65, 3 Fall (1992): 319- 333.

برخی از این قلمروهای نره بینی منابع کافی برای کسب استقلال کامل را ندارند، و یا به لحاظ استراتژیک از چنان اهمیت حیاتی برای قدرتهای بزرگ برخوردارند که با خودمختاری در تعیین سیاست خارجی و امنیت ملی این سرزمینها موافقت نمی شود.

از بین سرزمینهای وابسته، دو قلمرو ماکائو و هنگ کنگ دارای وضع سیاسی خاصی هستند. هنگ کنگ، قلمرو چین، ولی تحت کنترل انگلستان است. ماکائو از متصرفات پرتغال بود که در ۱۹۷۶ استقلال محدود به دست آورد، مقرر شده است که هر دو تا پایان قرن به چین بازگردانده شوند.^{۲۶} با توجه به اینکه حالت‌های سیاسی متفاوتی (درطیفی از وابستگی شدید تا کم) در بین موجودیتهای سیاسی مشاهده می شود، سؤال مهم این است که بین آنها چه شباهتها و تفاوت‌هایی در زمینه مشکلات و موانع دستیابی به سطوح توسعه بالا وجود دارد، و آیا الگوی توسعه خاصی برای این سرزمینها وجود دارد؟ ابتدا، به مسائل امنیتی و سیاسی و سپس به مسائل اقتصادی می پردازیم.

مشکلات امنیتی کشورهای نره ای

عمده ترین مشکل امنیتی برای کشورهای کوچک تهدید از سوی همسایگان قدرتمندشان است. پس از استقلال، گایانا با انعای مالکیت دو همسایه خود (ونزوئلا و سورینام) روبه رو شد. در ۱۹۶۲، ونزوئلا درخواست بازگشت منطقه اسکیبو Essequibo را از گایانا نمود و در سال ۱۹۸۲ موافقت شد تا دبیر کل سازمان ملل به عنوان میانجی در حل و فصل این اختلاف مرزی مداخله کند. سورینام نیز انعای مالکیت و بازگرداندن منطقه بین رود جدید و رود

۲۶- ماکائو یک «منطقه ویژه اداری جمهوری چین کمونیست» خواهد شد و انتظار می رود که مانند هنگ کنگ، از نظام اجتماعی-اقتصادی فعلی اش برای مدت حداقل ۵۰ سال بهره ببرد و چین در روش زندگی مردم و در نظام سرمایه داری آن دخالتی نکند. رک به:

Porter, J. "The Transformation of Macau." PACIFIC AFFAIRS. 66, 1, Spring (1993) pp. 7-20.

کورنتین در گایانا را کرده است. در مورد مشابهی، بلیز (هندوراس انگلستان) که در ۱۹۸۱ به استقلال رسید، با تهدیدهایی از جانب کشور همسایه خود، گواتمالا، مواجه گردیده است. با وجود پذیرش و به رسمیت شناختن خودمختاری بلیز در سال ۱۹۹۱، گواتمالا هنوز ادعای مالکیت بلیز را کاملاً کنار نگذاشته و شرایطی (از قبیل کاهش مناطق آبهای ساحلی بلیز به ۲ مایل و دادن حق استفاده از بنادرش به گواتمالا) را برای قبول استقلال بلیز مقرر کرده است. در مناطق دیگر نیز اختلافات مرزی و درگیریهای دیپلماتیک (وحتی نظامی) بین کشورهای ذره ای و همسایگانیشان دیده می شود.^{۲۷}

عدم وجود نیروهای دفاعی کافی در کشورهای ذره ای کوچک از مشکلات امنیتی آنها به شمار می رود.^{۲۸} با نگاهی به تعداد نیروهای نظامی این دسته از ممالک (در جدول ۴)، مشخص می شود که اکثراً بدون ارتش و توانایی دفاعی لازم می باشند. سان مارینو و ایسلند تقریباً بدون پرسنل نظامی اند و البته در سان مارینو که خدمت نظامی وجود ندارد، در زمان بحران و جنگ تمام شهروندان بین سنین ۱۶ و ۵۵ برای دفاع از مرز و بوم احضار خواهند شد. وانواتو دارای نیروهای شبه حرفه ای متشکل از ۳۰۰ نفر است و ۵ سال پیش نیروی دریایی بسیار کوچکی ایجاد کرد که پس از گذراندن دوره تعلیمات نظامی توسط نیروی دریایی استرالیا با دو قایق گشت دریایی و ۵۰ پرسنل شروع به کار کرد. در برونئی تنها ۸۰۰ نظامی انگلیسی و گرخوا Gurkha، به

۲۷- سؤال مهمی که در مطالعات بعدی باید مورد بررسی قرار گیرد، این است که آیا کشورهای کوچک می توانند بدون ایجاد وابستگی سیاسی- نظامی با قدرتهای بزرگ مشکلات امنیتی خود را بر طرف کنند. خطر دیگری نیز واحدهای سیاسی کوچک را تهدید می کند که به امنیت داخلی آنان مربوط می شود. باید ببینیم که آیا این کشورها قادر به پاسداری از تمامیت ارضی و آزادی عمل در تعیین سیاستهای داخلی و خارجی خود هستند یا نه؟

۲۸- آمار مربوط به نیروهای نظامی از منبع زیر گرفته شده است:

IISS. MILITARY BALANCE 1992-1993 (London: Brassey's for the IISS, Autumn 1992), Various Pages.

اضافه ۵۰۰ مستشار نظامی از سنگاپور حفظ امنیت این کشور را به عهده دارند. نیروهای پلیس گراناوا بر مبنای شیوه انگلیسی ایجاد شده، و نیروی پلیس ۶۵۰ نفری، ۸۰ نفر پرسنل واحد شبه حرفه ای، و ۳۰ نفر گارد ساحلی، نیروهای این کشور جزیره ای را تشکیل می دهند. در سال ۱۹۹۰، بلیز مسئولیت نظارت بر نیروهای دفاع ملی خود را به دست گرفت، ولی هنوز بالغ بر ۱۵۰۰ نظامی از انگلستان در بلیز مستقر هستند. در قبرس، ۹۵۰ نظامی یونانی و ۴۲۰۰ نظامی انگلیسی در پایگاههای نظامی تحت کنترل انگلستان مشغول انجام وظیفه بوده، و ۲۳۰۰ نفر (از اطریش، کانادا، دانمارک و انگلستان) نیز در سپاه ناظر صلح این جزیره دیده می شوند. قابل ذکر است که بالاترین رقم نیروهای نظامی در بین کشورهای کوچک و نرّه ای به امارات متحده عربی تعلق دارد، ولی از ۵۴۵۰۰ پرسنل نظامی (شامل ۶۰۰۰ نظامی در دومی هم می شود)، شاید حدود یک سوم خارجی ها باشند. این در حالی است که ۵۰۰۰ مراکشی در نیروهای پلیس، ژاندارمری و ارتش امارات وجود دارند. بنا بر این آمار، باید نتیجه بگیریم که میزان وابستگی نظامی در این گروه از کشورها در حد بالایی قرار دارد. سؤال بعدی که در رابطه با توانایی دفاعی کم، و وابستگی نظامی خارجی زیاد این کشورها پیش می آید، این است که آیا در مجموع نوع خاصی از رژیمها در آنها روی کار آمده اند، و آیا با توجه به نوع رژیم و مشکلات امنیتی دارای ثبات سیاسی کمتری هستند؟

فهرست این کشورها، بنا بر گروه بندیهای متداول در پژوهشهای سیاست مقایسه ای بر اساس نوع رژیم و نظام سیاسی ملی (رش به جدول ۴)، نکات قابل توجهی را آشکار می کند. در حال حاضر، بزرگترین گروه را کشورهای دارای نوع حکومت جمهوری (۱۸) تشکیل می دهند و گروه های بعدی به ترتیب عبارتند از: گروه کشورهای دارای حکومت سلطنتی مطلق یاسنتی (۶)، گروه دارای حکومت سلطنتی مشروطه (۵)، گروه دارای حکومت پارلمانی (۵)، کشورهای دارای حکومت نوع غیر متعارف از قبیل شیخ نشین و امیر نشین (۵) و گروه کشورهای دارای حکومت شاهزاده نشین (۲). شش گروه دیگر نیز وجود دارند که نوع رژیم آنها فدراسیون، جمهوری تعاونی، جمهوری فدرال

اسلامی، دوک نشین، جمهوری تک حزبی و سلطنتی مشروطه همراه با پارلمانی مشابه پارلمان انگلستان می باشد (در هر گروه يك کشور). نتیجه اصلی حاصل از مقایسه نوع رژیم در این کشورها آن است که از این لحاظ مشابه کشورهای بزرگ بوده، و از سنتی ترین تا جدیدترین نوع حکومت در این دسته از کشورها مشاهده می شود. اما از نظر ثبات سیاسی، این کشورها آرامتر بوده و کمتر از سایر کشورهای جهان سوم دچار بحرانهای سیاسی داخلی بوده اند. بنا بر مطالعه ای که در سال ۱۹۸۷ به انجام رسید، کشورهای کوچک تمایل دارند که به آزادیهای سیاسی و اقتصادی توجه خاص بنمایند و از تبعیض بر اساس قومیت، زبان، مذهب و نژاد بپرهیزند.^{۲۹} در این کشورها، عموماً انتخابات برای تصدی قوه مجریه به طور منظم و به موقع برگزار می گردد. به استثنای قبرس، فیجی، کویت و تعداد معدود دیگری، اینها کمتر از کشورهای بزرگ درگیر شورشها، تظاهرات اعتراض آمیز، اعتصابات سیاسی، حملات مسلحانه، ترورهای سیاسی، مرگ بر اثر خشونت‌های سیاسی و انتقال غیر عادی قوه مجریه بوده اند.^{۳۰} پس باید نتیجه گرفت که تهدید عمده امنیتی برای کشورهای نره ای بیشتر از محیط خارجی آنها تا سیستم داخلی بر می خیزد.

مشکلات اقتصادی سرزمینهای نره ای

کشورهای نره ای و کوچک، به لحاظ اکولوژیک، در خطر بلایای طبیعی (از جمله طوفان، بیماریهای سرایت کننده، و خشکسالی) قرار دارند. در حالیکه کشورهای بزرگتر قادرند که چنین بلاهایی را تحمل کنند، قلمروهای کوچک

۲۹- ر ک به:

Taylor, C. and D. Jodice. WORLD HANDBOOK OF POLITICAL AND SOCIAL INDICATORS. 3rd ed. V. 1. New Haven, Conn.: Yale University Press, as cited in P. Sutton. "Political Aspects," in C. Clarke and T. Payne ed., op.cit , p. 17.

۳۰- ر ش به:

Taylor, C. and D. Jodice. WORLD HANDBOOK OF POLITICAL SOCIAL INDICATORS. 3rd ed. V. 2. New Haven, Conn.: Yale University Press, as cited in P. Sutton. op.cit.

باید با عواقب کمرشکن و طولانی آنها دست به گریبان باشند.^{۳۱} فرضیه ای هم ارائه شده است که هر چه این گروه از کشورها در اقتصاد جهانی ادغام شوند، آسیب پذیری بخش کشاورزی آنها نسبت به صدمات و بلایای طبیعی افزایش می یابد.^{۳۲} در منطقه کارائیب، بخش کشاورزی بسیاری از کشور-جزیره ها در اثر گردباد شدید هوگو و توفانهای دریایی ۱۹۹۰ به شدت آسیب دید.

قدر مسلم آن است که سابقه استعمار در این کشورها سبب ساز مشکلات امروزی آنهاست. وابستگی اقتصادی به اربابان استعمار پیشین، تک محصولی بودن، وابستگی به کالاهای کشاورزی (از قبیل شکر، موز، آناناس) و ارائه خدمات (مانند پناهگاه مالیاتی، بانکداری، داده پردازی، و توریسم)^{۳۳} باعث آسیب پذیری اقتصادی و سیاسی این کشورها گردیده است. سازمان ملل که گاه قطعنامه هایی را به تصویب رسانیده و از کشورهای اداره کننده قلمروهای وابسته خواسته است تا با تنوع بخشیدن و تقویت اقتصاد این مناطق از وابستگی زیاد آنها به کمکهای مالی و اقتصادی خارجی بکاهند و فرصتهای کاری برای مردم این جوامع فراهم آوردند. از این گذشته، از قدرتهای

۳۱- ر ش به:

Baldacchino, G. " Bursting the Bubble: The Pseudo-Development Strategie of Microstates." DEVELOPMENT AND CHANGE. 24,1 (1993): 29-51, p. 32.

۳۲- ر ک به:

Paulson, D. " Hurricane Hazard in Western Samoa. " THE GEOGRAPHIC REVIEW. 83, 1 June (1993) : 43-53, P. 43.

۳۳- در منطقه کارائیب و تا حدودی در جزایر اقیانوس آرام، توریسم منبع کسب ارز خارجی عمده بسیاری از کشورهای ذره ای می باشد، اما برآورد شده است که حدود ۷۰ درصد از درآمدهای توریستی به علت نسبت بسیار بالای مالکیت خارجی هتلهای، به خارج از منطقه منتقل می شود. برای توضیحات بیشتر، ر ک به:

Potter, R. " Urbanization in the Caribbean and Trends of Global Convergence Divergence. " THE GEOGRAPHICAL JOURNAL. 159, part 1, March (1993): 1-21, p. 8. and Weaver, D. "Model of Urban Tourism for Small Caribbean Islands. " THE GEOGRAPHICAL REVIEW. 83, 2 April (1993): 134-140.

اداره کننده تقاضا شده است تا با همکاری دولتهای محلی حق مردم بومی را برای استفاده از منابع طبیعی تضمین کنند و اقدامهای موثری در نظر گیرند تا این مردم از حق مالکیت منابع سرزمینهای خود و کنترل توسعه و بهره برداری از ثروتهای ملی در آینده برخوردار گردند.^{۳۴}

بسیاری از کشورهای کوچک و ذره ای برای مبارزه با مشکلات اقتصادی خود، اقدام به تشکیل نهادهای منطقه ای کرده و یا به عضویت نهادهای موجود در منطقه خود در آمده اند. در خاور میانه، برخی از کشورهای کوچک با سایر همسایگان خود مبادرت به تاسیس شوزای همکاری خلیج فارس در ۱۹۸۱ می کردند تا به سوی همگرایی سیاسی و اقتصادی منطقه ای سوق یابند، ولی اختلافات سیاسی بین اعضای شورا مانع از رشد چشمگیر همکاریهای اقتصادی بین آنها شده است. در امریکای لاتین، کاریکام (جامعه اقتصادی کارائیب) با ۱۳ عضو بوجود آمد. این جامعه تحت تأثیر سیاستهای تجاری سیاسی امریکا (در مورد تعیین قیمت شکر، یا سهمیه وارداتی شکر به امریکا و غیره) قرار می گیرد. هدف اصلی گسترش و سهولت پخشیدن به تجارت بین اعضای این جامعه بوده، اما مؤثر بودن آن مورد سؤال است. سیاستهای تجارت خارجی امریکا در قبال اعضای این جامعه نشان دهنده چگونگی استفاده از واردات کالاهای کشاورزی به عنوان ابزار سیاست خارجی از سوی وارد کننده اصلی این قبیل محصولات و آسیب پذیری کشورهایایی است که شدیداً به صادرات کالاهای کشاورزی وابستگی دارند. کمیسیون اقیانوس هند Indian Ocean Commission که در ۱۹۸۲ (با عضویت ماداگاسکار، موریتانی، کومور، سانتومه و پرینسیپ) بوجود آمد، در عمل غیر مؤثر و غیر فعال بوده است. برخی از کشورهای ذره ای در نهادهای منطقه ای مهمی عضویت دارند. به طور

۳۴- به طور نمونه رجوع شود به قطعنامه ۲۱-۲۹ مجمع عمومی سازمان ملل در

۱۹۸۴ در مورد ساموآی امریکا، نگاه کنید به:

United Nations. "Section B- Trust and Non- self-governing Territories." YEARBOOK ON HUMAN RIGHTS FOR 1984 (New York; the UN, 1989), p. 71.

مثال، از برونتی در آپک Apec و آسه آن^{۳۵}، کویت در اوپک، ایسلند در ناتو، لوکزآمبورگ در جامعه اروپا و ناتو می توان نام برد. ۲۸ کشور از بین ۴۷ کشور ذره ای در این مطالعه عضو ویژه جامعه اقتصادی اروپا، ۱۰ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی، و ۹ کشور عضو جامعه و بازار مشترک کارائیب هستند.^{۳۶} این نهادها برای پیشبرد اهداف منافع ملی و منافع مشترک اعضا (از جمله منافع امنیتی، دفاعی و اقتصادی) بوجود آمده اند، ولی اختلافات داخلی بین گروههای محافظه کار و تندرو مانع از رشد همکاری بین اعضا گردیده و مشکلات کشورهای کوچک کماکان لاینحل باقی مانده است.

نتیجه گیری

یک فرمول عمومی برای حل مشکلات تمام کشورهای ذره ای و کوچک وجود ندارد. به دلیل اعتراض ابر قدرتها، نمی توانیم دفاع از آنها را به کشورهای قدرتمند همسایه بسپاریم. از سوی دیگر، قرار دادن آنها تحت پوشش سیستم امنیت همگانی و اعطای حق عضویت ویژه در سازمان ملل به آنان، راه حل مناسبی به نظر می رسد. فقط تعداد معدودی از این کشورها برای استقلال ملی خود تلاش کردند، و در واقع در بسیاری از آنها گروههای سیاسی داخلی مانع از کسب استقلال می شدند. بنا بر این، ابتکار برای خود مختاری سرزمینهای وابسته باید از جامعه بین المللی سرچشمه بگیرد. برخی از قلمروهای وابسته و تحت کنترل قدرتهای بزرگ (مانند قطب جنوبگان) باید

۳۵- برای بررسی روند همکاری بین کشورهای اقیانوس آرام، ونهادهایی که در سالهای اخیر تشکیل داده اند، رک به:

Crone, D. "The Politics of Emerging Pacific Cooperation." PACIFIC AFFAIRS. 65, 1 Spring (1992) pp. 68-83.

۳۶- لیست کامل نهادهای منطقه ای و بین المللی بین - کشوری مهمی که کشورهای کوچک و ذره ای را در زمره اعضای خود دارند، در یادداشت ۸ جدول ۴ آمده است. باید توجه داشت که در بعضی موارد، نهادهای منطقه ای بشدت تحت نفوذ قدرتهای بزرگ قرار می گیرند. در ۱۹۸۱، به طور مثال، «سازمان کشورهای کارائیب شرقی» ←

بین المللی شوند.

قطب جنوب با مساحتی معادل ۱۴ میلیون کیلومتر مربع، بخش عظیمی از کره زمین را تشکیل می دهد. از بین ۱۸۰ کشور موجود در سیستم بین المللی تنها ۷ کشور (آرژانتین، استرالیا، فرانسه، زلند نو، نروژ و انگلستان) بخشهایی از این قاره را تحت تصرف خود قرار داده اند.^{۳۷} به منظور جلوگیری از ادامه سوء استفاده قدرتهای بزرگ و حل مشکلات اقتصادی و امنیتی کشورهای کوچک و ذره ای و مناطق وابسته (مانند قطب جنوبگان) مناسب ترین راه قرار دادن آنها تحت حمایت شورای قیمومیت سازمان ملل می باشد. البته شورای قیمومیتی که اعضای آن را کشورهای کوچک و بیطرف تشکیل می دهند و مانع از بکار گیری حربه امپریالیسم نوین قدرتهای بزرگ در این سرزمینها می شوند.

اگر چه منافع ملی کشورهای کوچک مشابه منافع ملی کشورهای بزرگ می باشد، ولی اندازه کوچک آنها مانع عظیمی برای تحقق بخشیدن به اهداف ملی آنان بوده است. در بسیاری از موارد، منافع ملی آنها فدای منافع ملی کشورهای قدرتمندتر و بزرگتر می گردد. تصرف این سرزمینها و یا گسترش نفوذ قدرتهای بزرگ، غالباً بر پایه این ادعا انجام می شود که اگر کشور الف (مثلاً انگلستان) آنها را تحت تصرف قرار ندهد، کشور رقیب (مثلاً فرانسه) از

Organization of Eastern Caribbean States (متشکل از انگیلا، آنتیگوا و باربودا، دومینیکا، گرانادا، مونتسرات، سنت کیتس ونویس، سنت لوسیا، سنت وینسنت و گرانادین) ایجاد شد. در ۱۹۸۳، برخی از اعضای این سازمان به طور فعالی (حتی با ارسال سپاه ناچیزی) در حمله نظامی امریکا به گرانادا شرکت نمودند، به دلیل فشارهای امریکا بر آنها تا با مداخله خود این تهاجم راقانونی جلوه دهند.

۳۶- فرانسه و استرالیا طرحی برای این منطقه پیشنهاد کرده اند که تحت پوشش نظام معاهده قطب جنوبگان Antarctica Treaty System این قاره به یک پارک وحشی طبیعی تبدیل شود و هر گونه معدنداری و اکتشاف برای استخراج منابع طبیعی در قطب جنوب ممنوع گردد. برای بررسی این ایده، ر ک به:

Hemmings, A. "Antarctica: the Earth's Fragile Alarm Bell. "OUR PLANET. V. 2, N. 3 (1990): 4-7.

موقعیت استفاده کرده و آنها را اشغال می نماید. با توجه به تاریخ استعمار و استعمار نوین، و خصوصیات ملی (جمعیت کم، منابع طبیعی کم و قدرتهای نظامی ضعیف)، کشورها و قلمروهای نرہ ای و کوچک از لحاظ اقتصادی و امنیتی بدون مساعدت سایر جوامع انسانی، قادر به حکمرانی موثر و بالا بردن سطح توسعه ملی خود نیستند. تنها حمایت واقعی جامعه بین الملل گره گشای بسیاری از مشکلات امنیتی و اقتصادی قلمروهای کوچک و وابسته خواهد بود.

جدول ۲

سرزمینهای اداره شده به صورت نمایندگی یا قلمرو تحت قیمومیت و وضعیت سیاسی فعلی آنها

قلمرو وابسته	کشور اداره کننده	سال استقلال	وضعیت سیاسی فعلی
نمایندگیها:			
فلسطین	انگلستان	۱۹۴۸	تحت اشغال نظامی اسرائیل
آفریقای جنوب شرقی قلمرو تحت قیمومیت:	آفریقای جنوبی	۱۹۸۷	نامیبیا
توکلند انگلستان	انگلستان	۱۹۵۷	ادغام شده در غنا
کامرون فرانسه	فرانسه	۱۹۶۰	کامرون
توکلند فرانسه	فرانسه	۱۹۶۰	جمهوری توگو
سومالی لند	ایتالیا	۱۹۶۰	سومالی، پس از ادغام در سومالی لند انگلیسی
کامرون انگلستان	انگلستان	۱۹۶۱	کامرون / نیجریه*
تانگانیکا	انگلستان	۱۹۶۱	تانزانیا
روآندا- اوروندی	بنزیک	۱۹۶۲	جمهوری روآندا، و جمهوری بروندی
ساموآی غربی	زکلند نو	۱۹۶۸	جمهوری ناٹورو
کینه جدید قلمرو تحت قیمومیت اقیانوس آرام:	استرالیا	۱۹۷۵	پاپوآ- کینه نو
جزایر ماریانای شمالی	امریکا	۱۹۷۵	جزایر ماریانای شمالی
جزایر مارشال	امریکا	۱۹۸۶	جزایر مارشال
مایکرونزی	امریکا	۱۹۸۶	ایالات فدرال ماکرونزی
پالائو	امریکا	_____	تحت مذاکره

منابع: سالنامه سازمان ملل متحد سالهای مختلف.

یادداشتها: * بخشی از کامرون انگلستان به کامرون پیوست و بخشی هم به نیجریه ملحق شد.

جدول ۳

واحد‌های سیاسی کوچک در سیستم بین‌المللی، ۱۹۹۳

سرن‌مین	۱	۲	۳	۴	۵
آسونسیون	۱۰۰۷ (۱۹۸۸)	۸۸	آتلانتیک جنوبی	م	UK (۱۹۲۲)
قلمرو اقیانوس هند انگلستان	ن	۶۰	اقیانوس هند	م	UK (۱۹۶۵)
جزایر فالکلند (مالویناس)	۲۱۱۲ (۱۹۹۱)	۴۷۰۰	آمریکای جنوبی	م	UK (۱۸۳۲)
مونت سرات	۱۱۸۵۲	۴۰	کارائیب	م	UK (۱۶۳۲)
جزیره پیت کزن	۶۷ (۱۹۹۲)	۵	اقیانوس آرام	م	UK (۱۸۹۸)
جزیره ترک و کیکاس	۱۱۶۹۶ (۱۹۹۰)	۳۳۰	کارائیب	م	UK (۱۷۶۶)
سنٹ هلن	۵۷۰۰ (۱۹۹۲)	۱۲۲	آتلانتیک جنوبی	م	UK (۱۸۳۴)
برمودا	۶۰۴۷۰ (۱۹۹۱)	۵۳	کارائیب	و	UK (۱۶۸۳)
قلمرو قطب جنوبگان انگلستان	ن	۶۶۰۰۰۰	قطب جنوبگان	و	UK (۱۹۶۲)
جزیره کیمن	۲۶۹۵۰ (۱۹۹۱)	۲۶۰	کارائیب	و	UK (۱۶۷۰)
جزایر کریسمس	۱۲۷۵ (۱۹۹۱)	۱۳۵	اقیانوس هند	و	AUT (۱۹۵۸)
جزایر کوکاس	۶۳۷ (۱۹۹۱)	۱۴	اقیانوس هند	و	AUT (۱۹۵۵)
جبل الطارق	۳۱۲۶۵ (۱۹۹۱)	۷	اروپا	و	UK (۱۷۰۳)
جزایر نورفولک	۱۹۷۷ (۱۹۸۶)	۲۵	اقیانوس آرام	و	AUT (۱۹۱۳)
جزایر ویرجین آمریکا	۱۰۱۸۰۹ (۱۹۹۰)	۳۵۴	کارائیب	و	US (۱۹۱۷)
جزیره آمستردام و سنت پل	ن	۶۱	اقیانوس هند جنوبی	ج	FRN (۱۹۵۵)

FRN	ج	اقیانوس هند جنوبی	۵۰	ن	جزایر کروزت
(۱۷۷۲)	(۱۹۵۵)				
FRN	ج	اقیانوس هند جنوبی	۷۲۱۵	ن	جزایر کرگوشن
(۱۷۷۲)	(۱۹۵۵)				
FRN	ج	قطب جنوبگان	۴۳۲۰۰۰	ن	ترادلی
(۱۸۴۰)	(۱۹۵۵)				
US	تا	اقیانوس آرام	۱۹۷	۴۶۷۷۳	ساموآی امریکایی
(۱۹۰۰)	(۱۹۲۲)			(۱۹۹۰)	
US	تا	اقیانوس آرام	۲۰۹	۱۴۰۲۰۰	گوام
(۱۸۹۸)	(۱۹۳۴)			(۱۹۹۲)	
UK	مت	کارائیب	۱۵۵	۸۹۶۰	آنگویلا
(۱۸۲۵)	(۱۹۶۹)			(۱۹۹۲)	
UK	مت	آتلانتیک جنوبی	۵۰	ن	جزیره بووه
(۱۹۲۷)	(۱۹۳۰)				
NOR	مت	قطب جنوبگان	۱۸۰	ن	جزیره پیتر اول
(۱۹۲۹)	(۱۹۳۳)				
NOR	مت	قطب جنوبگان	—	ن	سرزمین ملکه ماد
(۱۹۳۹)	(۱۹۵۷)				
UK	مت	آتلانتیک جنوبی	۱۵۸۰	ن	جزایر جرجیای جنوبی
(۱۷۸۸)	(۱۹۸۵)				و ساندویچ جنوبی
UK	مت	آتلانتیک جنوبی	۹۸	۳۱۳	تریستان داکنها
(۱۹۳۸)				(۱۹۸۸)	
NOR	غ	قطب شمال	۳۸۰	ن	جن مین
(۱۹۲۶)	(۱۹۲۹)				
NZ	غ	قطب جنوبگان	۳۰۰۰۰۰-۴۰۰۰۰۰	ن	راس نپندنسی
(۱۹۳۳)					
NOR	غ	قطب شمال	۶۲۹۲۴	۳۳۰۹	اسوالبارد
(۱۹۲۵)				(۱۹۹۱)	
POR/PC	چپ	آسیا	۶	۴۵۲۳۰۰	مآکائو
(۱۵۵۷)	(۱۸۸۷)			(۱۹۹۰)	
POR/UK	چا	آسیا	۷۹	۵۸۱۰۰۰۰	هنگ کنگ
	(۱۸۹۸)			(۱۹۹۲)	
US	قیو	اقیانوس آرام	۴۸۸	۱۵۴۵۰	پالائو
(۱۹۴۳)	(۱۹۳۷)			(۱۹۹۱)	
FRN	ما	اقیانوس آرام	۳۲۶۵	۱۹۹۰۳۱	پولینزی فرانسه
(۱۸۴۳)	(۱۹۵۸)			(۱۹۹۱)	

FRN	ما	اقيانوس آرام	۱۸۵۷۶	۱۶۴۱۷۳	کالدونی جدید
(۱۸۵۳)	(۱۹۵۸)			(۱۹۸۹)	
FRN	ما	اقيانوس آرام	۲۴.	۳۷.۵	واليس و فونتا
(۱۸۴۲)	(۱۹۶۱)			(۱۹۹۰)	
FRN	ديا	آمريکاي جنوبي	۸۳۵۳۳	۱۱۴۸.۸	کويان فرانسہ
(۱۸۱۷)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	ديا	کارائيب	۱۷.۵	۳۷۸۱۷۸	کواد الوپ
(۱۶۳۵)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	ديا	کارائيب	۱۰.۷۹	۳۵۹۵۷۳	مارتينیک
(۱۶۳۵)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	ديا	اقيانوس هند	۲۵۱۲	۵۹۶۶۹۳	ريونيون
(۱۶۳۸)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	اش	اقيانوس هند	۳۷۳	۸۵.۰۰	مايوت
(۱۸۴۳)	(۱۹۷۶)			(۱۹۹۱)	
FRN	اش	آمريکاي شمالي	۲۳۲	۶۳۹۲	سنت پير و ميکلون
(۱۸۱۶)	(۱۹۸۵)			(۱۹۹۰)	
DEN	منح	آتلانتیک شمالي	۱۳۹۹	۳۷۳۱.۰	جزاير فارو
(۱۳۸.۰)	(۱۹۴۸)			(۱۹۹۱)	
NET	منح	کارائيب	۱۹۳	۶۸۹.۰۰	آروباي هلند
(۱۶۳۴)	(۱۹۵۴)			(۱۹۹۱)	
NET	منح	کارائيب	۸.۰۰	۱۶۹۳۱۱	آنتيل هلند
(۱۶۳۲)	(۱۹۵۴)			(۱۹۹۱)	
(۱۲۷۸)	(۱۹۹۳)			(۱۹۹۳)	
SPN/FRN	منح/منح	اروپا	۲۵۲	۵۹.۰۰۰	آندرا
(۱۲۷۸)	(۱۹۹۳)				
UK	حک	کارائيب	۱۳.	۱۶۷۴۹	جزاير ويرجين انگلستان
(۱۹۶۶)	(۱۹۶۷)			(۱۹۹۱)	
					(۱۹۶۶)
NZ	حکا	اقيانوس آرام	۲۹۳	۱۷۷.۰۰	جزاير کوک
(۱۹.۰)	(۱۹۶۵)			(۱۹۸۸)	
NZ	حکا	اقيانوس آرام	۲۵۸	۲۱۹.۰	نيوئه
(۱۹.۰)	(۱۹۷۳)			(۱۹۸۸)	
US	ات	اقيانوس آرام	۲۵۷	۲۳۳۴۵	جزاير مارياناي شمالي
(۱۹۴۷)	(۱۹۸۶)			(۱۹۹۰)	
US	پي	کارائيب	۸۹۵۹	۳۵۲۲.۳۷	پورتوريکو
(۱۸۹۸)	(۱۹۵۲)			(۱۹۹۰)	

DEN	لا	۲۱۸۶۰۰۰ اروپای شمالی	۵۵۵۳۳	گرینلند (کروئتلند)
(۱۳۸۰)	(۱۹۵۳)		(۱۹۹۱)	
US	لا	۶۴۲۳ اقیانوس آرام	۱۱۰۸۲۲۹	هاوایی
(۱۸۹۸)	(۱۹۶۰)		(۱۹۹۰)	
CHI	لا	۱۱۸ آمریکای جنوبی	۱۸۶۷	راپانوشی
			(۱۹۸۲)	
NZ	لا	۱۰ اقیانوس آرام	۱۶۹۰	جزایر توك لاٹو
(۱۹۲۶)	(۱۹۳۹)		(۱۹۸۶)	
ISR	اس	۳۷۸ خاورمیانه	۶۴۲۰۰۰	نوار غزه
(۱۹۶۷)	(۱۹۴۷)		(۱۹۹۰)	
TUR	اس	۳۳۵۵ اروپا	۱۷۵۰۰۰	جمهوری ترك قبرس شمالی
(۱۹۸۳)	(۱۹۸۳)		(۱۹۹۱)	
MOR	اس	۲۶۶۷۶۹ آفریقای جنوبی	۱۸۰۰۰۰	صحرائی غربی
(۱۹۷۶)	(۱۹۸۲)		(۱۹۸۶)	

یادداشت‌های جدول ۳:

- (۱) کل جمعیت برای سال مشخص شده در داخل پرانتز. به طور مثال جمعیت نوار غزه در سال ۱۹۹۰ معادل ۶۴۲۰۰۰ نفر بود. «ن» اشاره می‌کند که این قلمرو خالی از سکنه بومی و جمعیت دائمی است.
- (۲) مساحت جغرافیایی به کیلومتر مربع.
- (۳) مکان جغرافیایی - نوازه منطقه جغرافیایی برای طبقه بندی سرزمینهای ذره ای در نظر گرفته شده است. اکثر واحدهای سیاسی وابسته کوچک در منطقه اقیانوس آرام (۹)، منطقه اقیانوس آتلانتیک (۶)، منطقه قطب جنوب (۵) و اروپا (۴) واقع شده اند. در آمریکای جنوبی، منطقه قطب شمال و آسیا (در هر یک ۲)، در آمریکای شمالی و آفریقا و خاورمیانه (در هر یک ۱) قلمرو وابسته قرار دارد.
- (۴) وضعیت سیاسی فعلی واحد سیاسی - حالت سیاسی قلمرو وابسته و سالی که این وضع سیاسی را بدست آورد (مشخص شده در داخل پرانتز). با استفاده از علائم اختصاری زیر نشان داده شده است:
- م- مستعمره [۷]؛ و- قلمرو وابسته [۸]؛ ج- قلمرو جنوبی و قطب جنوبگان فرانسه [۴]؛ نا- قلمروی ناپیوسته آمریکا [۲]؛ مت- متعلقات کشوری دیگر [۶]؛ خ- ادغام شده در قلمروی کشوری دیگر [۳]؛ چ- قلمرو کشور چین تحت اداره پرتغالیها تا سال ۱۹۹۹ [۷]؛ چا- قلمرو کشور چین تحت اداره انگلستان تا سال ۱۹۹۷ [۱]؛ قیم- قلمرو تحت قیمومیت سازمان ملل [۱]؛ ما- قلمرو ماوراء بحار فرانسه [۳]؛ نپا- نپارتمان ماوراء بحار فرانسه [۴]؛ اش- قلمرو اشتراکی فرانسه [۲]؛ ش- شاهزاده نشین اشتراکی Coprincipality [۱]؛ مخ- خودمختاری داخلی [۵]؛ حک- قلمرو دارای حکومت از خود [۱]؛ حکا- قلمرو دارای حکومت از خود و اتحاد آزاد با یک قدرت بزرگ [۲]؛ ات- قرارداد اتحاد آزاد با آمریکا [۱]؛ پی- پیوستگی با ملل دیگر، بویژه با یک قدرت بزرگ (بطور مثال حالت کامنولث یا مشترک المنافع بودن). [۱]؛ لا- جزء لا ینفک کشوری دیگر [۲]؛ اس- استقلال اعلام شده، اما شناسایی نشده توسط تمام کشورهای درگیر اختلاف یا جامعه بین المللی. [۳] ...
- (۵) آخرین قدرت استعمارگر یا اداره کننده و سالی که این کشور تسلط و یا نظارت خود را بر قلمرو وابسته به دست آورد (در داخل پرانتز) نشان داده می‌شود. علائم اختصاری زیر برای کشورهای استعمارگر یا اداره کننده بکار رفته است: AUT- استرالیا، CHI- شیلی، DEN- دانمارک، FRN- فرانسه، ISR- اسرائیل، MOR- مراکش، NET- هلند، NZ- زلندنو، NOR- نروژ، POR- پرتغال، PRC- چین، SPN- اسپانیا، TUR- ترکیه، UK- انگلستان، US- آمریکا.

—	ACP,CW,NAM,OAU,SADCC	۲	TM	UK	۱۹۶۸۰۰	آفریقا	۷۲۰۰	۶۸۱۰۰۹ (۱۹۸۶)	سورینام
۵۰۰۰	CP,SAARC,NAM.	۱	CM	UK	۱۹۴۹ (۱۹۷۸)*	آسیا	۲۶۵۰۰	۶۰۰۰۰۰ (۱۹۹۰)	بوتان
—	ACP,FZ,NAM,ECOWAS,OIC.	۱	FSR	FRN	۱۹۷۵۰۰	اقتیانوس هند	۱۸۶۲	۵۷۰۰۰۰ (۱۹۹۱)	کومور
۲۸۰۰	ACP,AL,OAU,DF,NAM,OIC.	۱	R	FRN	۱۹۷۷۰۰	آفریقای شمالی	۸۹۵۸	۵۳۰۰۰۰ (۱۹۹۰)	جیبوتی
۶۱۰۰	AL,GCC,OAPEC,DUS,NAM,OIC.	۳	TM	UK	۱۹۷۷۰۰	خلیج فارس	۶۸۸	۲۳۶۳۰۰ (۱۹۹۱)	بحرین
۱۳۰۰	ACP,CEEAC,FZ,NAM,OAU,DEAC.	۱	R	SPN	۱۹۶۸۰۰	آفریقا	۲۸۰۵۱	۴۱۷۰۰۰ (۱۹۹۰)	کیت استوائی
۷۸۰۰	ACP,OAS,NAM,SELA.	۲	R	UK	۱۹۶۸۰۰	آمریکای جنوبی	۱۶۳۸۲۰	۴۰۳۳۱۰ (۱۹۹۱)	سورینام (گویان هلندی)
۸۰۰	BEN,CE,OECD,EC,NATO,WEU.	۳	GD	FRN	۱۹۸۰۰۰ (۱۹۳۵)	اروپا	۲۵۵۶	۳۸۹۸۰۰ (۱۹۹۲)	لوگزاسورگ
۷۵۰۰	AL,GCC,NAM,OIC .	۳	TM	UK	۱۹۷۷۰۰	خلیج فارس	۱۱۲۳۷	۲۸۲۰۰ (۱۹۹۱)	قطر
۱۳۰۰	ACP,OAU,NAM,ECOWAS.	۲	R	POR	۱۹۷۵۰۰	آفریقا	۴۰۳۳	۳۸۰۰۰۰ (۱۹۹۱)	کیت ورنی
۱۶۰۰	CE,CW,NAM.	۳	P	UK**	۱۹۶۴۰۰	اروپا	۲۳۶	۳۵۹۹۸۰ (۱۹۹۲)	مالت

—	ACP,CW,SPC,SPF.	۱	CM	UK**	۱۹۷۸*	اقتصادس آرام	۲۷۰۰۶	۳۲۰۵۰۰ (۱۹۹۱)	جزایر سلیمان
—	EFTA,NATO.	۲	P	DEN	۱۹۷۸	اروپا	۱۰۳۰۰۰	۲۰۹۰۰۰ (۱۹۹۱)	ایسلند
—	ACP,SELA,CW,CARICOM,OAS,NAM	۲	OT	UK**	۱۹۶۶*	کارائیب	۳۰	۲۰۸۶۰۰ (۱۹۹۱)	باربادوس
۳۴۰.	ASEAN,CW,OIC.	۲	TM	UK**	۱۹۸۲	آسیا	۵۷۶۵	۲۵۶۰۰۰ (۱۹۹۱)	برونئی
۳۳۰.	ACP,CARICOM,CW,DUS,NAM.	۲	OT	UK**	۱۹۷۳*	کارائیب	۱۲۸۶۴	۲۵۰۰۰۰ (۱۹۹۱)	باهاماس
—	CP,NAM,OIC,CW,SADCC.	۱	R	UK**	۱۹۶۵*	اقتصادس هند	۲۹۸	۲۱۲۲۱۵ (۱۹۹۰)	مالدایو
۳۶.	ACP,CARICOM,CW,OAS,NAM.	۲	P	UK**	۱۹۸۱*	آمریکای مرکزی	۲۲۹۶۳	۱۹۲۰۰۰ (۱۹۹۰)	بلیز
—	SPC,SPN.	۲	CM	NZ	۱۹۶۲	اقتصادس آرام	۷۸۳۱	۱۵۷۱۵۸ (۱۹۸۶)	ساموآی غربی
۳۰.	ACP,CW,NAM,SPC,SPF.	۲	R	UK**	۱۹۸۴*	اقتصادس آرام	۱۲۱۹۰	۱۵۴۰۰۰ (۱۹۹۲)	وانواتو
—	ACP,CW,OAS,CARICOM,NAM	۲	P	UK**	۱۹۷۹*	کارائیب	۶۷۷	۱۵۳۰۰۰ (۱۹۹۱)	سنت لوسیا
—	ACP,CEAC,NAM,DAU.	۱	R	POR	۱۹۷۶*	اقتصادس هند	۱۰۰۱	۱۲۴۰۰۰ (۱۹۹۱)	سانتومه و پرنسسیپ

پروژه دانشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 کتابخانه دیجیتال علوم انسانی

۱۳۲.	ACP, CARICOM, CW, NAM, OAS	۲	OT	UK**	۱۹۷۸*	کارائیب	۲۹.	۱۰,۸۸۱۲ (۱۹۹۱)	دومینیکا
—	SPC, SPF.	۲	R	US	۱۹۸۵	اقیانوس آرام	۷۰.۱	۱۰,۷۹۰۰۰ (۱۹۹۰)	ایالات متحده ال مالکروئیدی
—	ACP, CARICOM, CW, OAS.	۲	P	UK**	۱۹۷۹	کارائیب	۲۸۸	۱۰,۷۵۹۸ (۱۹۹۱)	سنت وینسنت و گرناتین
—	ACP, CW, SPC, SPF.	۲	CM	UK**	۱۹۷۰	اقیانوس آرام	۷۳۸	۱۰,۳۰۰۰ (۱۹۹۱)	تویگا
۴۵.	ACP, CARICOM, CW, DUS, NAM, OAS, SELA.	۲	OT	UK**	۱۹۷۳*	کارائیب	۳۳۴	۹۱۰۰۰ (۱۹۹۱)	کریاتانا
—	ACP, CW, SPC, SPF, SPN.	۲	R	UK**	۱۹۷۹	اقیانوس آرام	۷۱۷	۷۲۳۹۸ (۱۹۹۰)	کریباتس
۱۲۰.	ACP, CW, OAU, NAM.	۲	SPR	UK**	۱۹۷۶*	اقیانوس هند	۲۵۵	۷۰,۳۲۸ (۱۹۹۱)	(جزایر ویتنام) سیچیل
۷۰.	ACP, CARICOM, CW, DUS, OAS.	۲	CMP	UK**	۱۹۸۱*	کارائیب	۳۳۲	۶۵,۹۶۲ (۱۹۹۱)	آنتیگوا و باربودا
--	SPC, SPF.	-	R	US	۱۹۹۰	اقیانوس آرام	۷۸۱	۲۵,۵۶۲ (۱۹۹۰)	جزایر مارشال
--	ACP, CW, OAS.	۲	CM	UK**	۱۹۸۳*	کارائیب	۲۶۲	۳۱,۸۷۰ (۱۹۹۰)	سنت کیتس و نویس
--	---	-	PR	FRN	۱۸۶۹	اروپا	۲	۲۹,۸۷۶ (۱۹۹۰)	موناکو

یادداشت‌های جدول ۴:

(۱) کل جمعیت کشور برای سالهای مشخص شده در پرانتز.

(۲) مساحت جغرافیایی به کیلومتر مربع.

(۳) مناطق جغرافیایی - اکثر کشورهای کوچک در منطقه اقیانوس آرام (۱۰)، کارائیب (۸)، اروپا (۸) و

آفریقا (۷) واقع شده اند. مابقی به ترتیب در مناطق زیر دیده می شوند: اقیانوس هند (۵)، خاورمیانه (۳)،

آمریکای جنوبی و آسیا (در هر منطقه ۲)، و آمریکای مرکزی (۱). در مناطق قطب جنوبیگان، قطب شمال، آمریکای

شمالی و اقیانوس آتلانتیک هیچ کشور کوچکی دیده نمی شود.

(۴) سال به استقلال رسیدن کشور. *تعیین می کند که کشور عضو سازمان ملل است، و سال

عضویت در پرانتز نوشته شده است.

(۵) آخرین قدرت اداره کننده یا استعمارگر در کشورهای خرد با استفاده از علائم اختصاری زیر مشخص

شده اند: AUS - اتریش، HRE - امپراطوری روم، ITL - ایتالیا و برای فهرست سایر قدرتها به یادداشت ه جدول ۳

مراجعه نمایید. * نشان می دهد که کشور عضو کشورهای کامونولث است که در گذشته کشورهای مشترک

المنافع انگلستان British Commonwealth نامیده می شد.

(۶) نوع حکومت و رژیم: CM - سلطنتی مشروطه، CMP - سلطنتی مشروطه همراه با پارلمانی از

نوع انگلستان، CP - جمهوری تعاونی، F - فدراسیون متشکل از دو یا چند قلمرو، FSR - جمهوری فدرال اسلامی،

GD - دیکشنین، OT - انواع دیگر، P - دموکراسی از نوع پارلمانی، PR - شاهزاده نشین، R - جمهوری، SPR -

جمهوری تک حزبی، TM - سلطنتی مطلق یا سنتی.

(۷) با در نظر گرفتن سطح توسعه ملی، این کشورها به سه گروه تقسیم می گردند: (۱) LI - کشور کم

در آمد، اگر در آمد سرانه ملی کمتر از ۵۰۰ دلار باشد، (۲) MI - کشور با درآمد متوسط، اگر درآمد سرانه ملی

بین ۵۰۰ و ۹۹۹ دلار باشد، (۳) HI - کشور با درآمد بالا، اگر در آمد ملی سرانه معادل ۶۰۰۰ دلار و یا بیشتر

باشد.

(۸) نهادهای دولتی بین المللی مهمی که این کشورها در آنها عضویت دارند، عبارتند از:

ACP - عضو ویژه جامعه اقتصادی اروپا، یعنی کشورهای آفریقای، کارائیب، اقیانوس آرام در جامعه اقتصادی

اروپا [۲۸]: AL - جامعه عرب [۵]: ASEAN - آس. آن. مجمع کشورهای آسیای جنوب شرقی [۱]: BEN - بنلوکس [۱]:

CARICOM - کاریکام، جامعه و بازار مشترک کارائیب [۹]: CE - شورای اروپا [۴]: CEEAC - جامعه اقتصادی

کشورهای آفریقای مرکزی [۲]: CP - طرح کلمبو [۲]: CW - کشورهای مشترک المنافع [۲۳]: DUS - معاهده دفاعی با

قرارداد کمکهای نظامی با آمریکا [۴]: EC - جامعه اروپا [۱]: ECOWAS - جامعه اقتصادی کشورهای آفریقای

غربی [۴]: DF - قرارداد دفاعی با فرانسه [۱]: EFTA - افتاء، اتحاد تجارت آزاد اروپایی [۲]: FZ - منطقه فرانک [۲]:

GCC - شورای همکاری خلیج فارس [۴]: NAM - جنبش غیر متحدها [۲۸]. NATO - ناتو [۲]: OAPE - سازمان

کشورهای عرب تولید کننده نفت [۲]: OAU - سازمان اتحاد آفریقا [۹]: OAS - سازمان کشورهای آمریکایی [۹]:

OEEC - سازمان همکاری اقتصادی و توسعه [۱]: OIC - سازمان کنفرانس اسلامی [۱۰]: OPEC - اوپک، سازمان

کشورهای تولید کننده نفت [۱]: SADCC - کنفرانس توسعه آفریقای جنوبی [۳]: SAARC - اتحاد آسیای جنوبی

برای همکاری اقتصادی منطقه ای [۱]: SELA - سیستم اقتصادی آمریکای لاتین [۳]: SPC - کمیسیون اقیانوس

آرام جنوبی [۱۰]: SPF - مجمع اقیانوس آرام جنوبی [۹]: SPN - معاهده منطقه سازی از سلاحهای اتمی

اقیانوس آرام جنوبی [۲]: WEU - اتحادیه اروپای غربی [۱].

(۹) کل تعداد نیروهای نظامی آماده به خدمت.

منابع- از سالنامه ها و گزارشات انواری زیر برای تهیه جداول ۳ و ۴ استفاده شده است:

CURRENT WORLD LEADERS, FIRST Almanac.36,1 February(1992): PP.68-83.

Europa,THE EUROPA WORLD YEARBOOK 1993. Europa,1993, Various Pages.

Hunter ,B .ed, THE STATESMAN'S YEARBOOK ,1993 - 1994 . LONDON : Macmillan Press,1993, various Pages.

IISS.THE MILITARY BALANCE,1992-1993.LONDON: Brassey's for the IISS,1992,Various pages.

Rengger,N . ed.THE TREATIES AND ALLIANCES OF THE WORLD. New York: Longman,1990, various Pages.

UNDP .HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1991- New York & Oxford : Oxford University Press. 1991,pp.122-3,177.

